

บทที่ 3

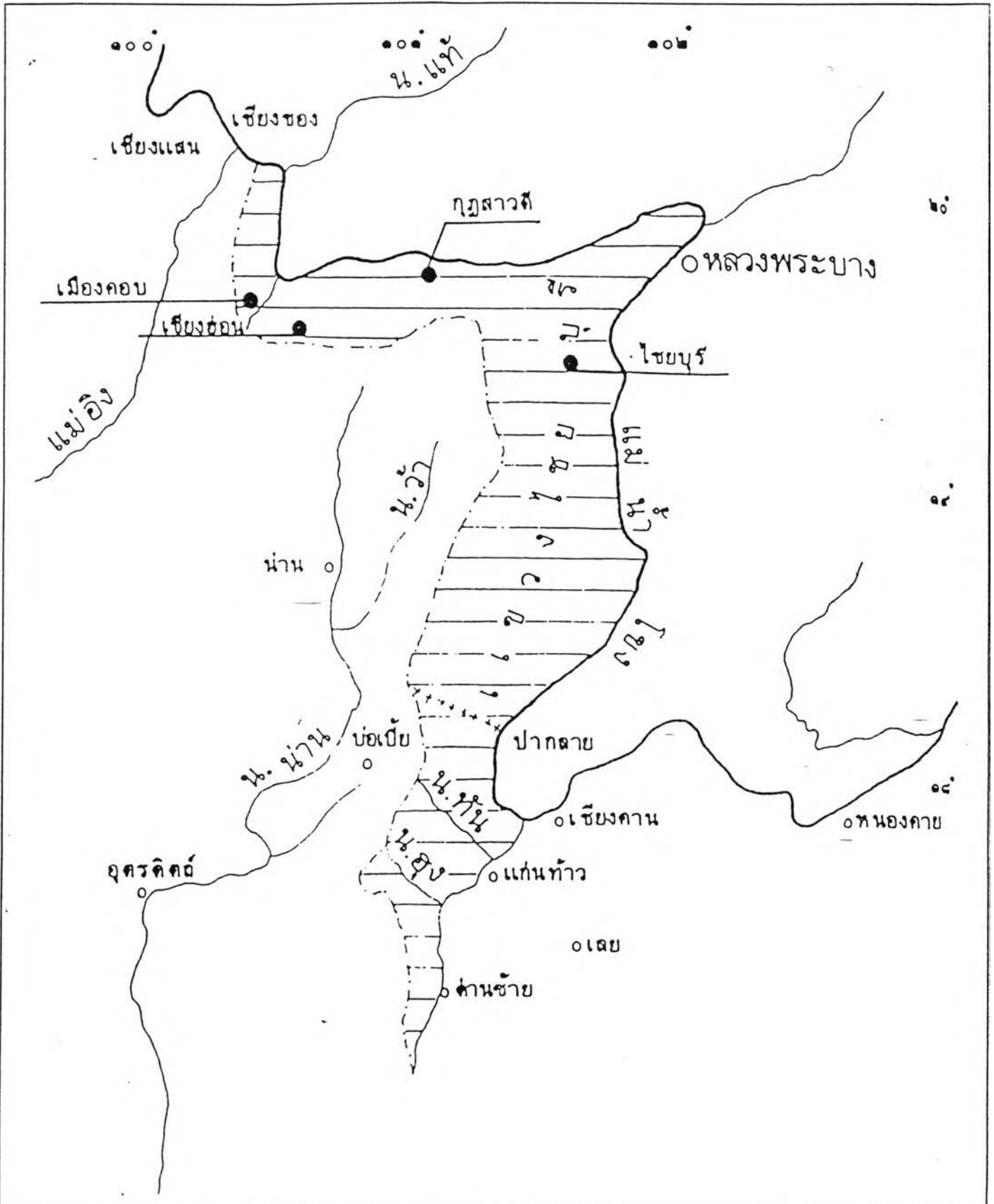
พื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ในภาคเหนือตอนบน

การศึกษาสภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ของภาคเหนือในบทนี้ เป็นการศึกษาถึงภาพรวมของพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ของจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน ในด้านภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐาน เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และโครงการบริการ ตลอดจนภาพรวมของการค้าชายแดนไทย-ลาว ในภาคเหนือ และลักษณะของจุดผ่านแดนในแต่ละจังหวัด เพื่อให้ทราบถึงความได้เปรียบในด้านที่ตั้ง และปัจจัยในการพัฒนา ด้านต่างๆ ของแต่ละพื้นที่ โดยการศึกษาจะเน้นความสัมพันธ์ระหว่างจังหวัดน่าน กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นหลัก

3.1 สภาพภูมิศาสตร์และการตั้งถิ่นฐาน

ในอดีตแผ่นดินของลาวได้ตกเป็นเมืองขึ้นของไทยทั้งหมด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2322 จนถึงปี พ.ศ. 2436 ไทยได้เสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศสในวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 และจากนั้นจึงทำให้เขตแดนด้านตะวันออกของภาคเหนือตอนบน ต้องเผชิญกับการรุกรานของฝรั่งเศสตลอดมา ในที่สุดไทยก็ต้องเสียดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศสไปในปี พ.ศ. 2446 หัวเมืองที่อยู่ในบริเวณนี้ ได้แก่ เมืองเงินหรือเมืองกุสาวดี เมืองเชียงลม เมืองเชียงฮ่อน และเมืองคอบ ซึ่งหัวเมืองเหล่านี้ขึ้นกับเมืองน่าน การสูญเสียเขตแดนแก่ฝรั่งเศสในครั้งนี้ ทำให้แม่น้ำโขงที่เคยใช้เป็นพรมแดนธรรมชาติระหว่างไทยกับลาวเปลี่ยนแปลงไป เพราะพรมแดนได้ขีดเข้าไปในบริเวณป่าเขาที่ไม่ชัดเจน จึงยากต่อการป้องกันประเทศตามแนวชายแดนที่ผ่านป่าเขามีผลทำให้เกิดปัญหาการรุกล้ำได้ง่าย ซึ่งผลกระทบจากการเสียดินแดนในครั้งนั้น ได้ส่งผลสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (แผนที่ 3.1)

ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในส่วนของพื้นที่ภาคเหนือ เริ่มที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นเขตแดนจนถึง อำเภอเชียงของ แม่น้ำโขงจะไหลวกเข้าไปในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ส่วนพื้นที่ตั้งแต่กิ่งอำเภอภูซาง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา, อำเภอสองแคว อำเภอทุ่งช้าง อำเภอบ่อเกลือ อำเภอแม่จริม อำเภอเวียงสา อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน, อำเภอบ้านโคก อำเภอปากท่า อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ และอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก มีภูเขาและป่าไม้เป็นเขตแดน

แนวทางการวางแผนพัฒนาเมืองชายแดน กรณีศึกษา หน่วยกัน จังหวัดน่าน

แผนที่ 3.1 แสดงดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงที่ถูกฝรั่งเศสยึดครอง พ.ศ. 2446

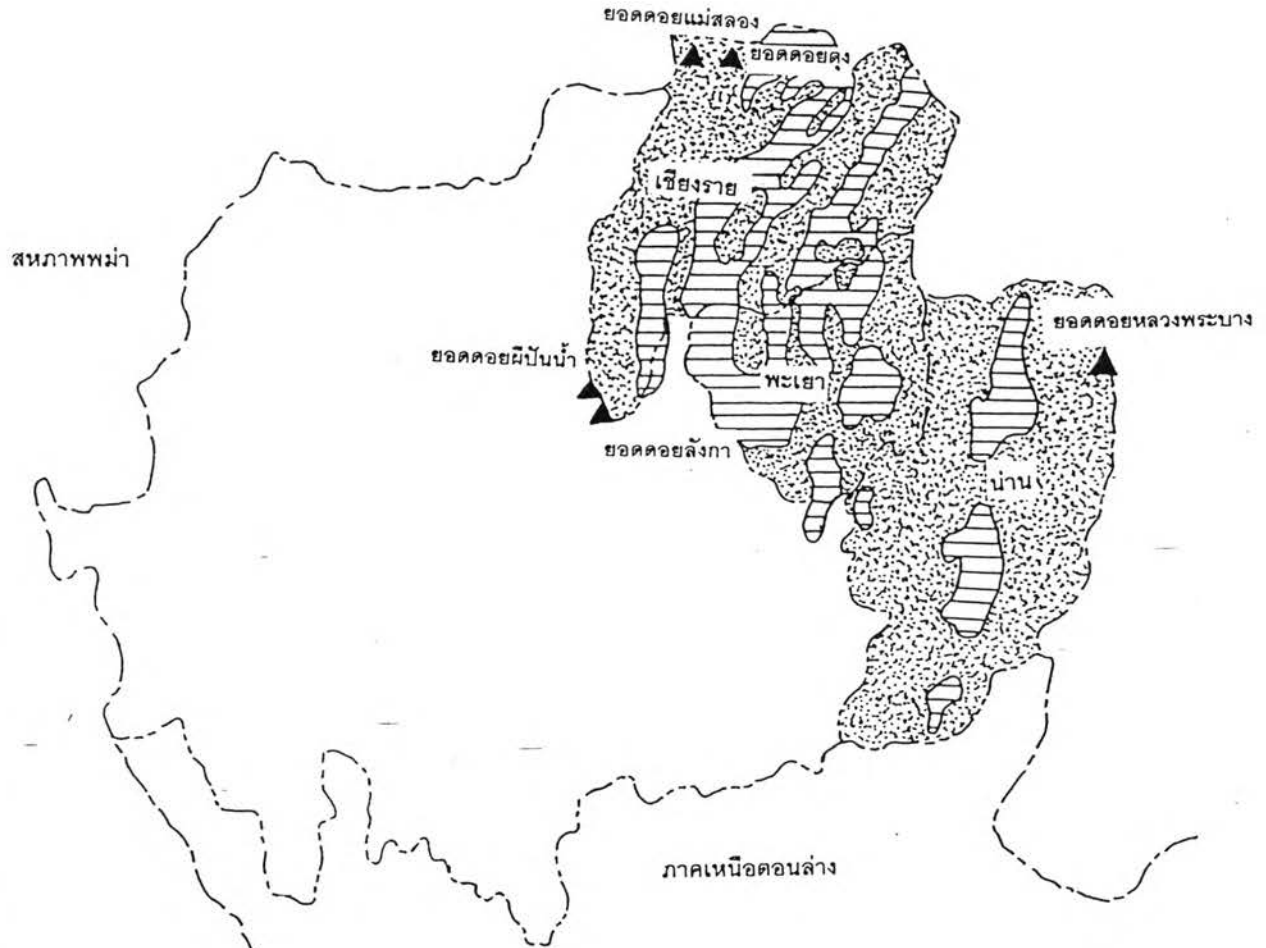
- สัญลักษณ์ :
- ดินแดนที่ถูกฝรั่งเศสยึด
 - เมืองที่ถูกฝรั่งเศสยึด

NOT TO SCALE

C สรสวัสดิ์ อึ้งสกุล

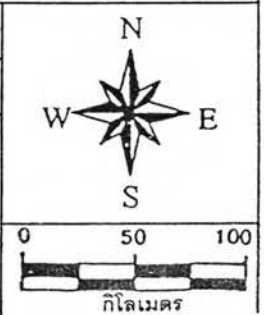
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

แนวทางการวางแผนพัฒนาเมืองชายแดน กรณีศึกษา ห้วยโก๋น จังหวัดน่าน

แผนที่ 3.2 แสดงสภาพภูมิประเทศของจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน

- สัญลักษณ์ :
- ภูเขา
 - ที่ราบ
 - ยอดดอยสำคัญ

ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ชายแดนไทย-ลาวในภาคเหนือ นั้น เป็นเทือกเขาสูงที่ต่อเนื่องมาจาก เทือกเขาหิมาลัย มีลักษณะเป็นทิวเขาที่มีแนวยาวจากเหนือไปใต้ ได้แก่ ทิวเขาผีปันน้ำ ในจังหวัดเชียงรายและ พะเยา และทิวเขาหลวงพระบาง ในจังหวัดน่าน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและหุบเขา มีพื้นที่ราบแทรกอยู่ น้อย ซึ่งจะกระจัดกระจายอยู่ตามแอ่งต่างๆกลางหุบเขา (แผนที่ 3.2) และขนาดของพื้นที่ราบจะสัมพันธ์กับ ขนาดของเมือง ดังจะเห็นได้ว่าพื้นที่ราบกว้างเป็นที่ตั้งของเมืองใหญ่ ส่วนพื้นที่ราบแคบเมืองจะมีขนาดเล็กลง ไปด้วย การตั้งถิ่นฐานโดยทั่วไปจึงกระจายตัวตามแอ่งหรือที่ราบลุ่มแม่น้ำ ซึ่งจะมีลักษณะยาวตามลำน้ำ ตามที่ราบจะมีชุมชนหนาแน่น ส่วนบนที่สูงจะมีประชากรเบาบาง เป็นที่อยู่ของชาวลัวะ ลื้อ ยาง ขมุ ข่า ม้ง เย้า อีเก้อ กะเหรี่ยง ลีซอ มูเซอ ฯลฯ ซึ่งดำรงชีวิตโดยการปลูกข้าวไร่และปลูกพืชไร่ต่างๆ ถึงแม้ว่าคนพื้นราบ และคนบนที่สูงมีวิถีชีวิตที่ต่างกัน แต่ก็มีความเข้าใจกันและอยู่ร่วมกันอย่างปกติ ผลจากการกระจายตัวของ เมืองตามแอ่งต่างๆ ทำให้แต่ละเมืองติดต่อกันยากลำบาก เพราะมีเทือกเขาขวางกั้น แต่ละเมืองจึงมีลักษณะ เฉพาะของท้องถิ่น ดังเช่น ภาษาท้องถิ่น คนแต่ละเมืองมีสำเนียงต่างกัน และมีคำศัพท์เฉพาะถิ่น ส่วนศิลป วัฒนธรรมนั้น หากสังเกตจะพบลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งแต่ละแห่งไม่เหมือนกันทีเดียว

ส่วนลักษณะภูมิประเทศบริเวณชายแดนไทย-ลาว ในฝั่งลาวนั้น ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงในระดับปาน กลางประมาณ 500-1000 เมตร มีลักษณะเป็นแนวยาวจากด้านตะวันออกเฉียงเหนือถึงตะวันออกเฉียงใต้ และมีที่ราบสูงและที่ราบลุ่มขนาดเล็กกระจายอยู่ตามริมแม่น้ำสายต่างๆ ส่วนการตั้งถิ่นฐานนั้น โดยทั่วไปจะ กระจายตัวตามที่ราบสูงและที่ราบลุ่มแม่น้ำ โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ราบลุ่มตามแนวแม่น้ำโขง

3.2 โครงสร้างเศรษฐกิจและการขยายตัว

โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนไทย-ลาวในภาคเหนือตอนบนประกอบด้วย ภาคเกษตร กรรม บริการ อุตสาหกรรม เป็นหลัก ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึง 3 จังหวัด ที่มีชายแดนติดกับสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ จังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน ดังต่อไปนี้

จากตารางที่ 3.1 แสดงการเปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมระหว่างจังหวัดเชียงราย น่าน พะเยา พบว่า ในปี พ.ศ. 2534 จังหวัดเชียงรายมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมมากที่สุด คือ 20,467,044 ล้านบาท มีมูลค่า การผลิตในภาคบริการสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 55.40 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ส่วนสาขาที่มีบทบาท สำคัญจะอยู่ในภาคเกษตรกรรม คือ สาขาการเลี้ยงสัตว์ รองลงมาคือ จังหวัดพะเยามีมูลค่า 7,961,413 ล้านบาท มี มูลค่าการผลิตในภาคบริการสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 59.07 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ส่วนสาขาที่มีบทบาท สำคัญ คือ สาขาการค้าส่งและค้าปลีก และจังหวัดน่านมีมูลค่า 7,155,534 ล้านบาท มีมูลค่าการผลิตในภาค บริการสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 58.58 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ส่วนสาขาที่มีบทบาทสำคัญ คือ สาขา

ตารางที่ 3.1 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดเชียงราย จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา ในช่วงปี พ.ศ. 2529-2539 (ณ ราคาคงที่ 2531)

สาขาการผลิต	จังหวัดเชียงราย					จังหวัดน่าน					จังหวัดพะเยา					
	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม		สัดส่วนร้อยละ		อัตราการเติบโต/ปี	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม		สัดส่วนร้อยละ		อัตราการเติบโต/ปี	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม		สัดส่วนร้อยละ		อัตราการเติบโต/ปี	
	พ.ศ. 2534	พ.ศ. 2538	พ.ศ. 253	พ.ศ. 253		พ.ศ. 2534-253	พ.ศ. 2534	พ.ศ. 2538	พ.ศ. 2534		พ.ศ. 2538	พ.ศ. 2534-253	พ.ศ. 2534	พ.ศ. 2538		พ.ศ. 2534
ภาคเกษตรกรรม	5,097,269	5,565,912	24.90	34.73	2.22	2,122,844	2,518,521	29.67	21.92	4.37	2,179,899	2,608,550	30.18	22.19	4.59	
สิขกรรม	3,958,940	3,936,421	19.34	24.56	-0.14	1,522,297	1,848,624	21.27	16.09	4.98	1,641,116	1,955,780	22.72	16.64	4.48	
สุสัตว์	637,172	903,763	3.11	5.64	9.13	343,501	332,403	4.80	2.89	-0.82	270,156	283,836	3.74	2.41	1.24	
ระมง	31,679	42,813	0.15	0.27	7.82	17,795	25,542	0.25	0.22	9.46	9,382	42,680	0.13	0.36	46.04	
ไผ่	144		0.00	0.00			8,855		0.08		5,157		0.07	0.00		
บริการทางการเกษตร	174,928	190,148	0.85	1.19	2.11	73,931	73,041	1.03	0.64	-0.30	84,024	99,336	1.16	0.85	4.27	
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	294,406	492,767	1.44	3.07	13.74	165,320	230,056	2.31	2.00	8.61	170,064	226,918	2.35	1.93	7.48	
ภาคอุตสาหกรรม	4,030,614	5,346,232	19.69	33.36	7.32	840,650	1,846,426	11.75	16.07	21.74	775,868	2,364,032	10.74	20.11	32.12	
เหมืองแร่และขุดหิน	61,164	137,550	0.30	0.86	22.46	8,138	40,047	0.11	0.35	48.94	26,093	88,677	0.36	0.75	35.78	
อุตสาหกรรม	670,987	1,366,646	3.28	8.53	19.46	111,386	174,518	1.56	1.52	11.88	305,570	1,405,314	4.23	11.96	46.44	
การก่อสร้าง	3,298,463	5,208,682	16.12	32.50	12.10	721,126	1,631,861	10.08	14.20	22.65	444,205	870,041	6.15	7.40	18.30	
ภาคบริการ	11,339,161	5,115,623	55.40	31.92	-18.04	4,192,040	7,124,585	58.58	62.01	14.18	4,266,540	6,781,601	59.07	57.70	12.28	
การไฟฟ้าและการประปา	250,905	451,294	1.23	2.82	15.81	70,599	128,555	0.99	1.12	16.16	86,298	149,224	1.19	1.27	14.67	
การคมนาคมและการขนส่ง	1,147,654	2,049,572	5.61	12.79	15.60	203,815	364,760	2.85	3.17	15.66	291,018	429,774	4.03	3.66	10.24	
การค้าส่งและค้าปลีก	3,955,975	6,310,875	19.33	39.37	12.39	1,575,127	2,546,968	22.01	22.17	12.77	1,605,629	2,200,596	22.23	18.72	8.20	
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	884,853	2,026,701	4.32	12.64	23.02	177,109	461,594	2.48	4.02	27.06	249,141	492,656	3.45	4.19	18.58	
ที่อยู่อาศัย	1,287,906	1,824,572	6.29	11.38	9.10	491,700	606,324	6.87	5.28	5.38	575,786	727,475	7.97	6.19	6.02	
การบริหารและป้องกันประเทศ	1,036,023	1,910,084	5.06	11.92	16.53	642,576	1,184,895	8.98	10.31	16.53	545,006	964,293	7.55	8.20	15.33	
บริการ	2,775,845	4,664,329	13.56	29.10	13.85	1,031,114	1,831,489	14.41	15.94	15.44	913,662	1,817,583	12.65	15.46	18.76	
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	20,467,044	16,027,767	100.00	100.00	-	8.50	7,155,534	11,489,532	100.00	100.00	40.28	7,222,307	11,754,183	100.00	100.00	48.99
รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (บาท)	18,969	28,521					16,758	26,232				14,953	23,698			

การค้าส่งและค้าปลีก ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 จังหวัดเชียงรายก็ยังคงมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมมากที่สุด คือ 16,027,767 ล้านบาท มีมูลค่าการผลิตในภาคเกษตรกรรมสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 31.92 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ส่วนสาขาที่มีบทบาทสำคัญจะอยู่ในภาคบริการ คือ สาขาการค้าส่งและค้าปลีก รองลงมา คือ จังหวัดพะเยามีมูลค่า 11,754,183 ล้านบาท มีมูลค่าการผลิตในภาคบริการสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 57.70 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ส่วนสาขาที่มีบทบาทสำคัญ คือ สาขาการค้าส่งและค้าปลีก และจังหวัดน่านมีมูลค่า 11,489,532 ล้านบาท มีมูลค่าการผลิตในภาคบริการสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 62.01 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ส่วนสาขาที่มีบทบาทสำคัญ คือ สาขาการค้าส่งและค้าปลีก ดังนั้นเมื่อพิจารณาผลิตภัณฑ์จังหวัดโดยรวมของทั้ง 3 จังหวัด จึงพบว่า ภาคบริการ โดยเฉพาะสาขาการค้าส่งและค้าปลีกเป็นสาขาที่มีบทบาทสำคัญของจังหวัด และภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

ในช่วงปี พ.ศ. 2534-2538 พบว่า มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของทั้ง 3 จังหวัด มีอัตราการเติบโตในภาคอุตสาหกรรมมากที่สุด โดยจังหวัดเชียงราย ร้อยละ 7.32 ต่อปี จังหวัดน่าน ร้อยละ 21.74 ต่อปี และจังหวัดพะเยา ร้อยละ 32.12 ต่อปี ส่วนในภาคเกษตรกรรมและบริการมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นภาคบริการ ในจังหวัดเชียงราย ที่ไม่มีการเติบโตเลย ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร ที่ถือเป็นเครื่องชี้วัดสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ของประชากรในจังหวัดอีกทางหนึ่ง นั้น ในปี พ.ศ. 2534 จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวมากที่สุด คือ จังหวัดเชียงรายมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวเท่ากับ 18,969 บาทต่อปี รองลงมา คือ จังหวัดน่าน เท่ากับ 16,758 บาทต่อปี และจังหวัดพะเยา เท่ากับ 14,953 บาทต่อปี ตามลำดับ และในปี พ.ศ. 2538 จังหวัดเชียงรายก็ยังมียาได้เฉลี่ยต่อหัวมากที่สุดเท่ากับ 28,521 บาทต่อปี รองลงมา คือ จังหวัดน่านและจังหวัดพะเยา เท่ากับ 26,232 บาทต่อปี และ 23,698 บาทต่อปี ตามลำดับ

สำหรับด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดเชียงราย เป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นโรงสีข้าว และโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ในปี พ.ศ. 2539 จังหวัดเชียงรายมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 1,789 โรง อุตสาหกรรมการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหาร เครื่องดื่ม ยาสูบ อุตสาหกรรมผลิตจากแร่โลหะ ยกเว้นผลิตภัณฑ์จากปิโตรเลียมและถ่านหิน อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักร และอุปกรณ์ ส่วนจังหวัดพะเยาส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น โรงสีข้าว โรงบ่มใบยาสูบ โรงทำชิงคอง ชิงสด ผัก ผลไม้คอง โรงงานผลิตอิฐดินเผาและคอนกรีต เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2539 จังหวัดพะเยามีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 478 โรง อุตสาหกรรมการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมสีข้าว อุตสาหกรรมเคาะพ่นสีรถยนต์ จักรยานยนต์ และตั้งศูนย์ล้อรถยนต์ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์คอนกรีต และจังหวัดน่านส่วนใหญ่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ใช้เงินลงทุนในการประกอบกิจการไม่มาก ซึ่งเป็นการผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการในจังหวัดเท่านั้น เว้นแต่โรงงานขนาดกลาง ซึ่งมีเพียงไม่กี่โรงงานที่ประกอบกิจการผลิตเพื่อการส่งออกต่างประเทศ ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตดอกไม้ประดิษฐ์

จากผ้าและกระดาษสา ในปี พ.ศ. 2539 จังหวัดน่าน มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 608 โรง อุตสาหกรรมการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรมก่อสร้าง จึงสรุปได้ว่าจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่-ขนาดกลาง ส่วนจังหวัดพะเยาและน่าน จะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก-ขนาดกลาง และโดยภาพรวมแล้วอุตสาหกรรมของทั้ง 3 จังหวัด ส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมทางการเกษตร และเกี่ยวข้องกับเกษตร

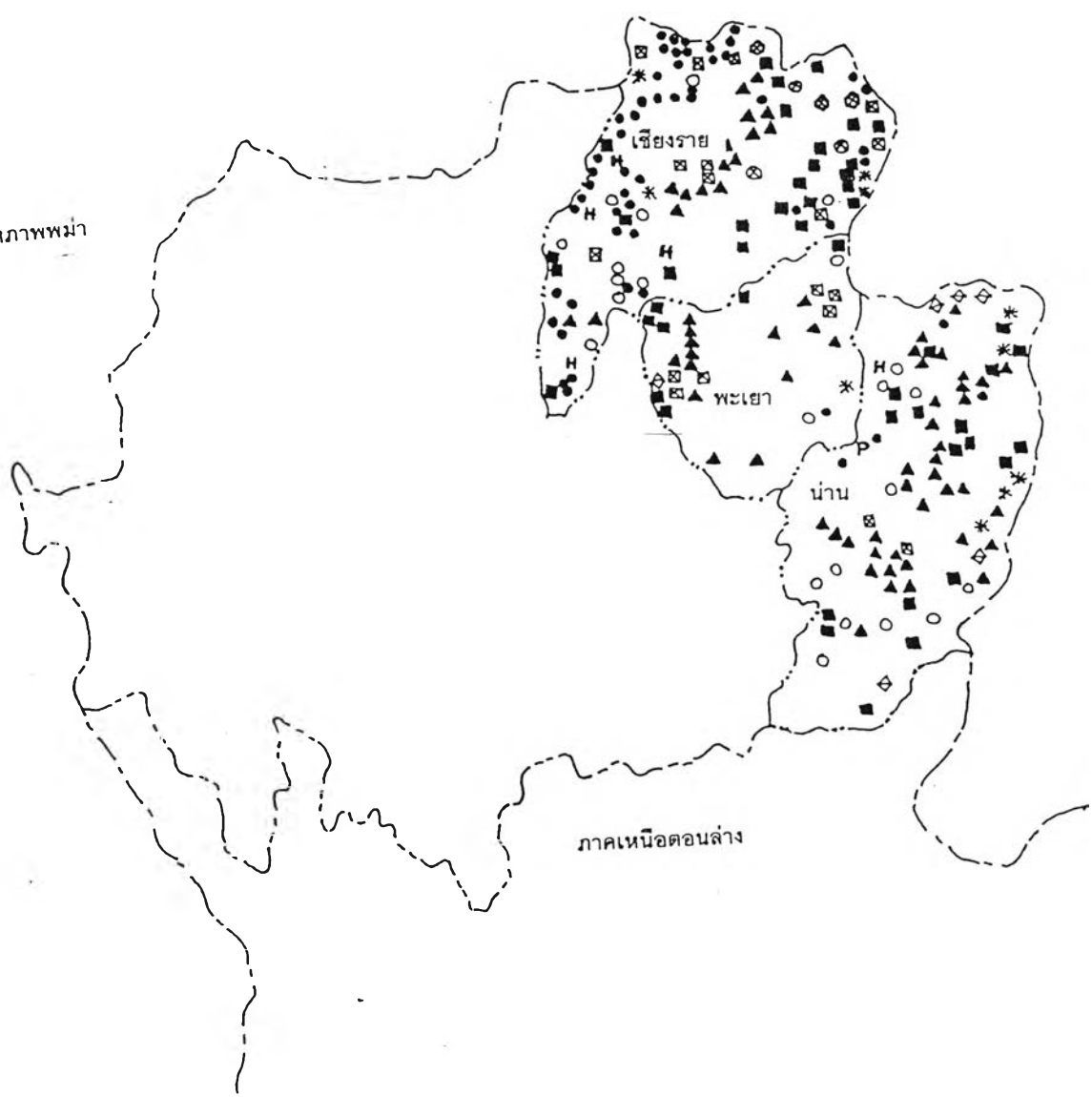
3.3 การท่องเที่ยว

จังหวัดชายแดนภาคเหนือ ที่มีพื้นที่ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก ที่มีลักษณะเด่นทั้งประเภทวัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ ในจังหวัดเชียงรายและน่าน ซึ่งมีลักษณะทางวัฒนธรรมรวมทั้งวิถีชีวิตที่แตกต่างจากชุมชนอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีสามเหลี่ยมทองคำที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวทั่วโลกรู้จัก ประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น คอยแม่สะลอง คอยคุง ภูชี้ฟ้า (จังหวัดเชียงราย) กว๊านพะเยา (จังหวัดพะเยา) คอยภูคา (จังหวัดน่าน) เป็นต้น และประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่เป็นจุดเด่น ได้แก่ วัดต่างๆ โดยเฉพาะวัดในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และวัดในอำเภอเมือง จังหวัดน่าน ส่วนแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายแดนไทย-ลาว ที่สำคัญ ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวมาก ได้แก่ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ส่วนจุดที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต เช่น จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นประตูเข้าสู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอีกทางหนึ่ง และสามารถเดินทางทะลุไปถึงจินตอนใต้และเวียงคานได้ (แผนที่ 3.3)

จากตารางที่ 3.2, 3.3 แสดงจำนวนและอัตราเพิ่มของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและชาวไทย ของจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน พบว่า จังหวัดเชียงรายมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดพะเยา และจังหวัดน่าน แต่อัตราเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวรวม ในช่วงปี พ.ศ. 2533-2539 พบว่า จังหวัดพะเยามีอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดน่าน โดยมีอัตราเพิ่มต่อปีเท่ากับร้อยละ 14.2, 11.7, 11.4 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าในช่วงปี พ.ศ. 2533-2535 เป็นช่วงที่มีความผันผวนของจำนวนนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจากผลกระทบของสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศ (รตช.) และภาวะเศรษฐกิจโลก แต่หลังจากปี พ.ศ. 2535 จำนวนนักท่องเที่ยวของทั้ง 3 จังหวัด มีการขยายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และไม่มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงมากนัก และเมื่อพิจารณาอัตราการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวรวม ในช่วงปี พ.ศ. 2535-2539 พบว่า จังหวัดน่านมีอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือ จังหวัดเชียงราย และพะเยา โดยมีอัตราเพิ่มต่อปีเท่ากับร้อยละ 13.2, 10.7, 6.6 ตามลำดับ จากอัตราการเพิ่มของจำนวนนักท่องเที่ยวรวม ของจังหวัดน่านหลังปี พ.ศ. 2535 แสดงให้เห็นว่า

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สหภาพพม่า

ภาคเหนือตอนล่าง

แนวทางการวางแผนพัฒนาเมืองชายแดน กรณีศึกษา : ๕ อำเภอ จังหวัดน่าน

แผนที่ 3.3 แสดงแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน

สัญลักษณ์ :	▲ วัด	H น้ำพุร้อน	⊗ ประเพณี วัฒนธรรม
	○ ถ้ำ	● แหล่งน้ำ	◊ หมู่บ้านชาวเขา
	* กูเซา	P อุทยานหรือวนอุทยาน	⊗ ชุมชนชายแดน
	■ น้ำตก	⊗ เมืองโบราณ	

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนและอัตราเพิ่มของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและชาวไทย ของจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน ในปี พ.ศ. 2533-2539

จังหวัด	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	อัตราเพิ่มปี 2533-2539
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ								
เชียงราย 1	212,525	210,185	133,279	180,389	207,469	207,915	238,068	2.00
พะเยา 2	198	190	191	216	242	263	280	6.90
น่าน 2	3,298	3,166	3,191	3,644	4,034	4,381	4,665	6.91
นักท่องเที่ยวชาวไทย								
เชียงราย 1	299,815	357,750	419,180	518,630	534,853	579,289	686,475	21.49
พะเยา 2	227,290	260,950	299,590	434,960	394,910	463,390	520,540	21.50
น่าน 2	209,630	234,410	262,110	293,100	327,740	366,480	409,800	15.91

ที่มา : 1 ตัวเลขจริงจากการสำรวจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

2 ค่าประมาณการโดย TDRI

ตารางที่ 3.3 แสดงผลการคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและชาวไทย ของจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน ในปี พ.ศ. 2540-2550

จังหวัด	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ											
เชียงราย	263,442	291,521	322,591	356,974	395,021	437,123	483,713	535,269	592,319	655,450	725,309
พะเยา	308	338	371	408	448	493	541	595	654	718	789
น่าน	5,101	5,577	6,098	6,667	7,290	7,971	8,716	9,529	10,421	11,393	12,457
นักท่องเที่ยวชาวไทย											
เชียงราย	760,530	842,574	933,468	1,034,168	1,145,731	1,269,330	1,406,261	1,557,965	1,726,033	1,912,233	2,118,519
พะเยา	554,679	591,058	629,822	671,129	715,144	762,047	812,025	865,282	922,031	982,502	1,046,939
น่าน	464,188	525,795	595,578	674,623	764,158	865,577	980,455	1,110,581	1,257,976	1,424,934	1,614,050

ตารางที่ 3.4 แสดงรายได้จากการท่องเที่ยว ของจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน ในปี พ.ศ. 2538-2540

หน่วย : ล้านบาท

จังหวัด	2538			2539			2540		
	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม
ภาคเหนือ	15,025.7	7,480.0	22,505.7	19,336.3	7,908.6	27,244.9	22,481.0	8,447.7	30,928.7
เชียงราย	3,017.3	1,161.0	4,178.3	3,943.2	1,227.5	5,170.7	4,775.0	1,311.2	6,086.2
พะเยา	140.5	0.3	140.8	151.3	0.3	151.6	168.6	0.4	169.0
น่าน	465.4	9.7	475.1	481.8	10.3	492.1	511.0	11.0	522.0

ที่มา : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ตารางที่ 3.5 แสดงรายได้จากการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ประจำจังหวัด (ณ ราคาตลาด) ของจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน ในปี พ.ศ. 2538

จังหวัด	รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)	ผลิตภัณฑ์ประจำจังหวัด (ล้านบาท)	สัดส่วนของรายได้จากการท่องเที่ยว ต่อผลิตภัณฑ์ประจำจังหวัด (ร้อยละ)
เชียงราย	4,178.3	31,516.2	13.3
พะเยา	140.8	11,489.5	4.1
น่าน	475.1	12,869.5	1.1

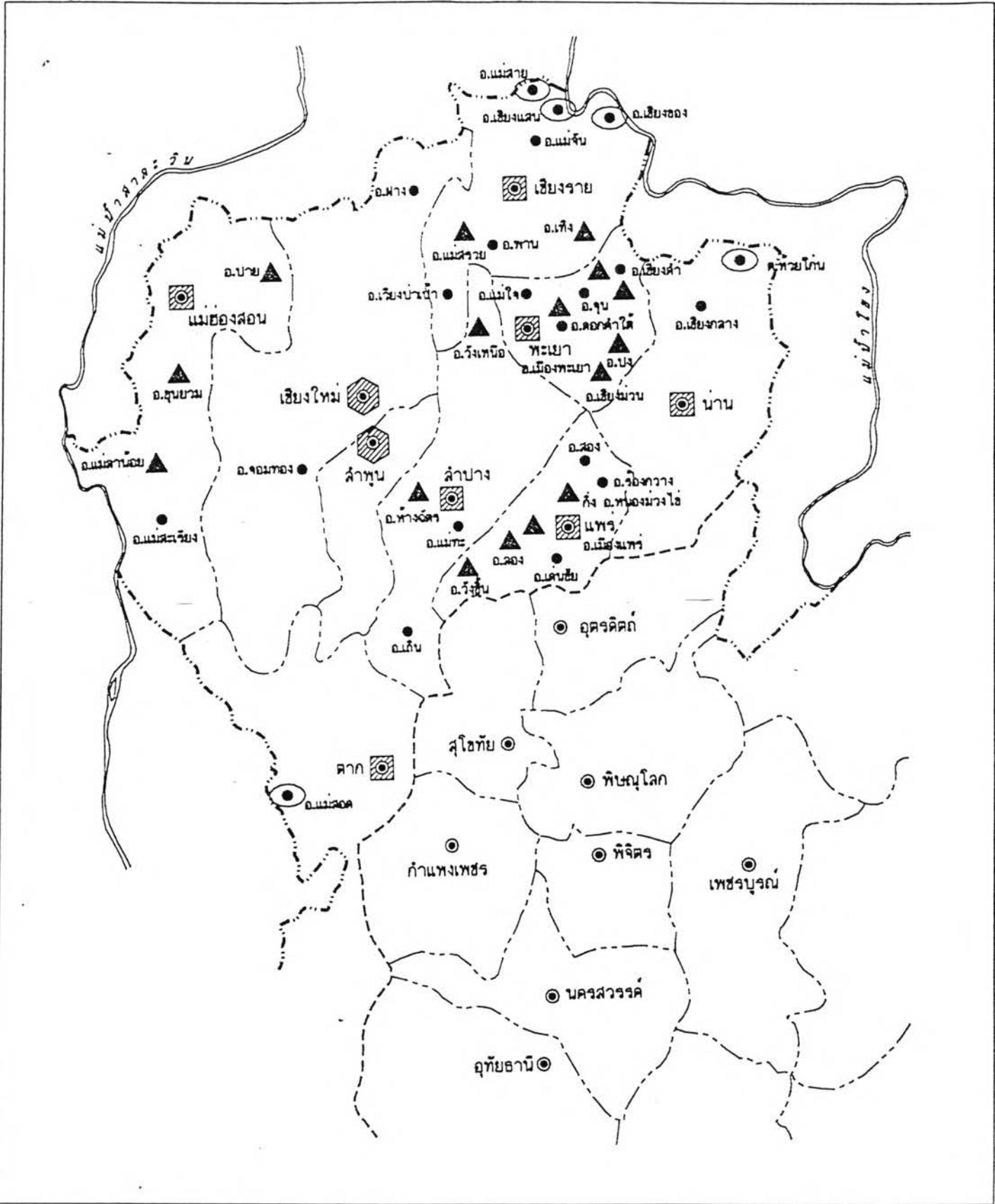
จังหวัดน่าน มีโอกาสในการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวสูง เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดน่านยังคงสมบูรณ์ และมีความหลากหลาย และในอนาคตคาดว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากมีเส้นทางเชื่อมโยงกับ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะเมืองหลวงพระบางของลาว และเมืองสิบสองปันนาของจีนตอนใต้

เมื่อพิจารณารายได้จากการท่องเที่ยวของภาคเหนือตอนบน พบว่า มีจำนวน 22,050.7 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2538 เพิ่มขึ้นเป็น 27,244.9 ล้านบาท และ 30,928.7 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2539 และ พ.ศ. 2540 ตามลำดับ ซึ่งในที่นี่จะกล่าวถึงรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน ในปี พ.ศ. 2538-2540 พบว่า จังหวัดเชียงรายมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากที่สุด และมากเป็นอันดับที่ 2 ของภาคเหนือตอนบน โดยในปี พ.ศ. 2540 มีจำนวน 6,086.2 ล้านบาท รองลงมา คือ จังหวัดน่าน ซึ่งมีรายได้อยู่ในอันดับที่ 5 ของภาคเหนือตอนบน จำนวน 522 ล้านบาท และจังหวัดพะเยา ซึ่งมีรายได้อยู่ในอันดับที่ 7 ของภาคเหนือตอนบน จำนวน 169 ล้านบาท ตามลำดับ (ตารางที่ 3.4) และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบ สัดส่วนของรายได้จากการท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์ประจำจังหวัด พบว่า จังหวัดเชียงราย มีรายได้จากการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 13.3 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด จังหวัดน่านมีรายได้จากการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 4.1 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด และจังหวัดพะเยามีรายได้จากการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 1.1 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด (ตารางที่ 3.5)

3.4 เมืองศูนย์กลางและโครงข่ายการบริการ

ชุมชนศูนย์กลางระดับจังหวัด ของจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน มีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางบริหารราชการ การบริหารทางเศรษฐกิจและสังคม และลักษณะเฉพาะของแต่ละเมือง (แผนที่ 3.4) ดังนี้

- จังหวัดเชียงราย มีเมืองหลักเป็นเมืองศูนย์กลางที่มีความสำคัญ รองจากจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเมืองที่มีบทบาทสำคัญในระดับภาค อาจเรียกได้ว่า เป็นเมืองรองที่รับช่วงกิจกรรมมาจากเมืองหลัก(เชียงใหม่) เมืองศูนย์กลางของจังหวัดเชียงราย มีบทบาทเป็นเมืองหลักสนับสนุนเศรษฐกิจการค้า ชุมชนชายแดน แม่สาย เชียงแสน และเชียงของ ที่ติดต่อกับเมียนมาร์และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเฉพาะในด้านการเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้าน อุตสาหกรรมแปรรูปที่ใช้วัตถุดิบจากทั้งภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปพืช/ผัก/ผลไม้กระป๋อง บริการท่องเที่ยว สำหรับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวภายในและประเทศเพื่อนบ้าน และเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางบกและอากาศเชื่อมโยงกับจีนตอนใต้ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการสื่อสาร โทรคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้าน

แนวทางการวางแผนพัฒนาเมืองชายแดน กรณีศึกษา ห้วยโก๋น จังหวัดน่าน

แผนที่ 3.4 แสดงชุมชนเมืองในภาคเหนือตอนบน

สัญลักษณ์	เมืองศูนย์กลางความเจริญภาค	ศูนย์กลางบริการท้องถิ่น
	ศูนย์กลางจังหวัด	เมืองชายแดน
	ศูนย์กลางอำเภอ	เส้นแบ่งเขตระหว่างภาคเหนือตอนบน และภาคเหนือตอนล่าง

NOT TO SCALE

- จังหวัดพะเยา มีเมืองหลักที่เป็นเมืองศูนย์กลาง ในการพัฒนาฐานการผลิตวัตถุดิบด้านการเกษตร และอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน สำหรับสนับสนุนอุตสาหกรรมภายในจังหวัด และอุตสาหกรรมเกษตรใน จังหวัดเชียงราย

- จังหวัดน่าน มีเมืองหลักที่เป็นเมืองศูนย์กลาง ที่มีบทบาทเป็นเมืองสนับสนุนการค้า ของชุมชนชายแดนบริเวณด่านห้วยโก๋น ซึ่งมีโอกาสพัฒนาเป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้า และผู้โดยสารไปยังจีนตอนใต้ และเวียดนามตอนบน และการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมร่วมกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมถึงการเป็นสถานีขนถ่ายและบรรจุสินค้า (ICD)

ชุมชนศูนย์กลางระดับอำเภอ เป็นชุมชนที่เป็นที่ตั้งของอำเภอต่างๆ มีบทบาทในการบริหารราชการ การบริหารเศรษฐกิจและสังคม และบริการภาคเกษตร โดยมีชุมชนศูนย์กลางระดับอำเภอทำหน้าที่ที่สำคัญ เฉพาะด้านในแต่ละจังหวัด ดังนี้

จังหวัดเชียงราย ได้แบ่งบทบาทและความเชื่อมโยงของชุมชนต่างๆ ภายในจังหวัด ดังนี้

- แม่สาย เป็นศูนย์กลางพาณิชย์กรรมและการท่องเที่ยว
- เมืองพาน แม่จัน เวียงป่าเป้า เป็นศูนย์กลางการบริการการเกษตร
- เชียงของ เป็นศูนย์กลางการบริการสาธารณะสุขระดับอำเภอ
- เชียงแสน เป็นศูนย์กลางทางด้านวัฒนธรรมร่วม 3 ชาติ (ไทย ลาว พม่า)

จังหวัดพะเยา ได้แบ่งบทบาทและความเชื่อมโยงของชุมชนต่างๆ ภายในจังหวัด ดังนี้

- เชียงคำ เป็นศูนย์กลางด้านพาณิชย์กรรม บริการ การท่องเที่ยว การซื้อขายสินค้าเกษตร
- ดอกคำใต้ เป็นศูนย์กลางพาณิชย์และบริการ
- แม่ใจ เป็นศูนย์กลางบริการทางการเกษตร

จังหวัดน่าน ได้แบ่งบทบาทและความเชื่อมโยงของชุมชนต่างๆ ภายในจังหวัด ดังนี้

- ปัว เป็นศูนย์กลางด้านพาณิชย์และบริการ
- เวียงสา เป็นศูนย์กลางด้านพาณิชย์ บริการ และการซื้อขายทางการเกษตร
- เชียงกลาง ท่าวังผา นาน้อย เป็นศูนย์กลางบริการทางการเกษตร

สรุป เมืองศูนย์กลางระดับจังหวัดและเมืองชายแดน เป็นชุมชนที่มีความสำคัญทางด้านการบริการ เศรษฐกิจ การคมนาคมขนส่ง และการบริการทางสังคม ส่วนชุมชนเมืองในระดับรองนั้น จะเป็นชุมชน เมืองศูนย์กลางการบริหารและบริการ พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ในระดับอำเภอและท้องถิ่น

การบริหารการปกครอง

ในปี พ.ศ. 2539 จังหวัดเชียงราย แบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคเป็น 16 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ แยกเป็น 126 ตำบล และ 1,353 หมู่บ้าน การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล 1 แห่ง และสุขาภิบาล 24 แห่ง โดยมีประชากรทั้งสิ้น 1,253,202 คน เป็นชาย 629,677 คน เป็นหญิง 623,525 คน ประชากรที่อยู่ในเขตเทศบาล 51,531 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.1 ส่วนที่เหลือ 1,201,671 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 95.9 อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล ส่วนจังหวัดพะเยา แบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคเป็น 7 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ แยกเป็น 68 ตำบล และ 688 หมู่บ้าน การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล 1 แห่ง และสุขาภิบาล 11 แห่ง โดยมีประชากรทั้งสิ้น 517,850 คน เป็นชาย 258,665 คน เป็นหญิง 259,185 คน ประชากรที่อยู่ในเขตเทศบาล 21,757 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.2 ส่วนที่เหลือ 496,093 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 95.8 อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล และจังหวัดน่าน แบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคเป็น 12 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ แยกเป็น 99 ตำบล และ 802 หมู่บ้าน การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล 1 แห่ง และสุขาภิบาล 7 แห่ง โดยมีประชากรทั้งสิ้น 480,771 คน เป็นชาย 243,724 คน เป็นหญิง 237,047 คน ประชากรที่อยู่ในเขตเทศบาล 22,813 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.7 ส่วนที่เหลือ 457,958 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 95.3 อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล เมื่อพิจารณาจากจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจะพบว่า ในเขตเทศบาลของจังหวัดน่านมีสัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่มากกว่าจังหวัดเชียงรายและพะเยา แต่อย่างไรก็ตาม ประชากรส่วนใหญ่ของทั้ง 3 จังหวัดจะอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล

การบริการขั้นพื้นฐาน

ระบบการบริการขั้นพื้นฐาน เป็นปัจจัยเบื้องต้นที่สำคัญในส่งเสริมให้เมืองเกิดการพัฒนา และการเลือกลงทุนของภาคเอกชน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วการบริการขั้นพื้นฐานมักจะกระจุกตัว อยู่ในเมืองหลักของจังหวัดเพื่อรองรับปริมาณความต้องการของประชากรในเมืองที่มีอยู่สูง นอกจากนี้บริการขั้นพื้นฐานยังเป็นเครื่องชี้วัดความเป็นเมือง และลักษณะกิจกรรมภายในพื้นที่ได้อีกด้วย จากตารางที่ 3.6 แสดงให้เห็นว่าสัดส่วนการผลิตของ ไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์ ของจังหวัดน่านเมื่อเทียบกับจังหวัดเชียงราย, พะเยา มีสัดส่วนต่ำกว่าทั้งสองจังหวัด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจังหวัดน่าน ยังเป็นจังหวัดที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจน้อยกว่าทั้ง 2 จังหวัด เนื่องจากเป็นจังหวัดอยู่ห่างไกลและมีการเปลี่ยนแปลงของประชากรน้อย การพัฒนาด้านบริการพื้นฐานจึงมีไม่มากนัก

ตารางที่ 3.6 แสดงปริมาณบริการพื้นฐานต่อจำนวนประชากรในปี 2540

จังหวัด	ประชากร (1,000)	ไฟฟ้า / (1,000)	ประปา / (1,000)	โทรศัพท์ / (1,000)	โทรศัพท์ สาธารณะ (1,000)
เชียงราย	1,261,138	308.11	7.91	23.81	0.51
พะเยา	517,622	235.11	9.05	12.09	0.54
น่าน	484,116	188.95	5.83	11.48	0.44

การศึกษา

ในปี พ.ศ. 2539 จังหวัดเชียงราย มีโรงเรียนทั้งสิ้น 805 แห่ง ครูจำนวน 10,263 คน และนักเรียนจำนวน 210,573 คน ซึ่งอัตราส่วนครูต่อนักเรียนเป็น 1:20 คน ส่วนจังหวัดพะเยา มีโรงเรียนทั้งสิ้น 323 แห่ง ครูจำนวน 4,921 คน และนักเรียนจำนวน 97,499 คน ซึ่งอัตราส่วนครูต่อนักเรียนเป็น 1:19 คน และจังหวัดน่าน มีโรงเรียนทั้งสิ้น 682 แห่ง ครูจำนวน 5,831 คน และนักเรียนจำนวน 107,321 คน ซึ่งอัตราส่วนครูต่อนักเรียนเป็น 1:18 คน โดยทั้ง 3 จังหวัดมีการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน ในปัจจุบันได้มีการขยายการศึกษาภาคบังคับไปทั่วทุกตำบล และมีจำนวนครูต่อจำนวนนักเรียนในสัดส่วนที่พอเพียงต่อการให้บริการทางการศึกษา

สาธารณสุข

ในปี พ.ศ. 2539 จังหวัดเชียงราย มีสถานพยาบาลจำนวน 19 แห่ง แพทย์จำนวน 125 คน เติงผู้ป่วยจำนวน 1,790 เติง และจำนวนผู้ป่วย 2,148,006 คน ซึ่งมีอัตราส่วนแพทย์ต่อจำนวนผู้ป่วยเป็น 1:17,184 ส่วนจังหวัดพะเยา มีสถานพยาบาลจำนวน 7 แห่ง แพทย์จำนวน 63 คน เติงผู้ป่วยจำนวน 580 เติง และจำนวนผู้ป่วย 268,773 คน ซึ่งมีอัตราส่วนแพทย์ต่อจำนวนผู้ป่วยเป็น 1:4,266 และจังหวัดน่าน มีสถานพยาบาลจำนวน 014 แห่ง แพทย์จำนวน 63 คน เติงผู้ป่วยจำนวน 690 เติง และจำนวนผู้ป่วย 462,483 คน ซึ่งมีอัตราส่วนแพทย์ต่อจำนวนผู้ป่วยเป็น 1:7,341 เมื่อพิจารณาสัดส่วนแพทย์ต่อผู้ป่วยจะพบว่า แพทย์ 1 คน ในจังหวัดเชียงรายต้องดูแลผู้ป่วยมากถึง 17,184 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจังหวัดเชียงรายยังมีความต้องการแพทย์ในจำนวนมาก

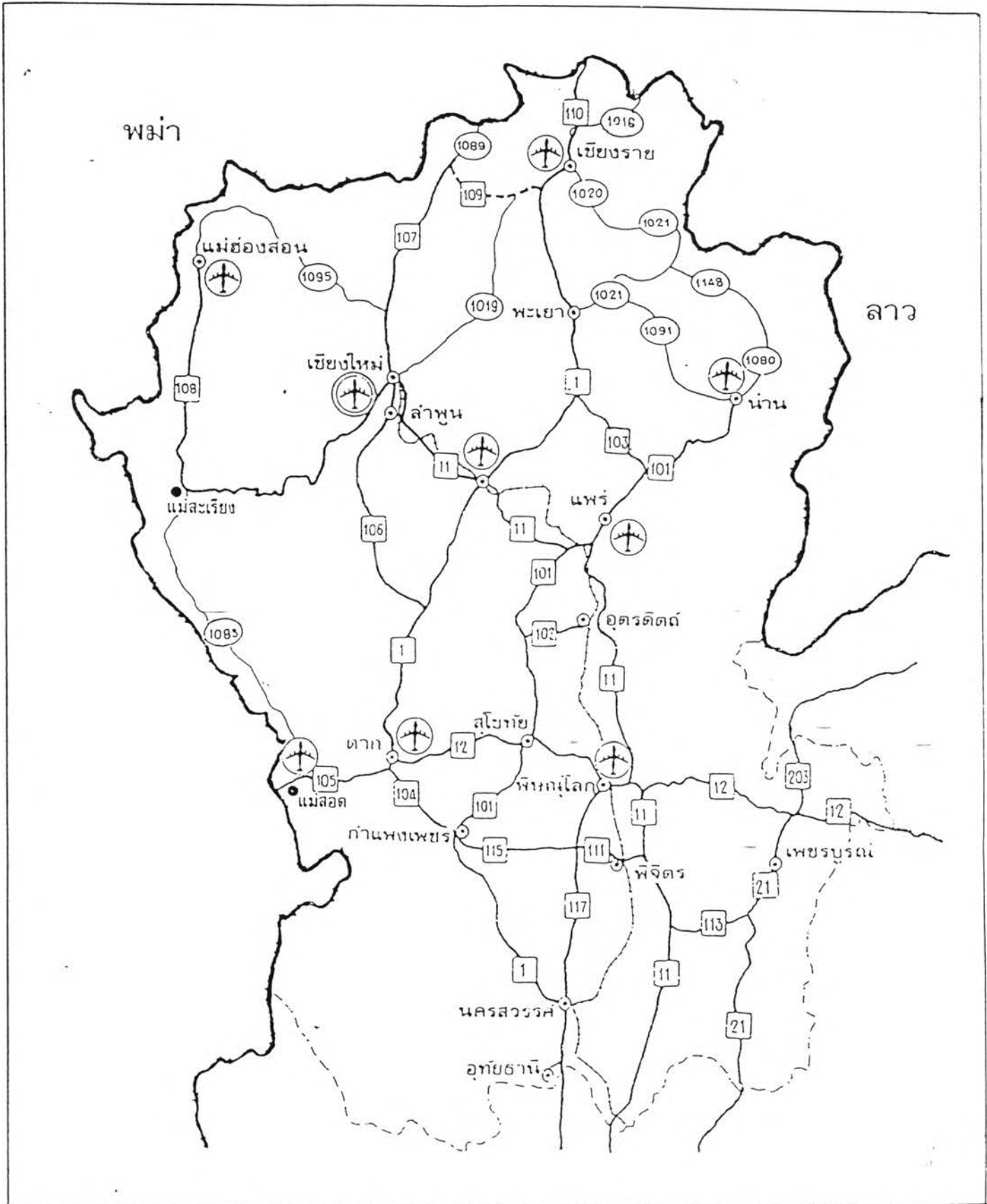
การคมนาคม

การคมนาคมขนส่งที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน มีทั้งทางบกและทางอากาศ ส่วนทางน้ำเป็นลักษณะของการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งทั้ง 3 จังหวัด มีเส้นทางคมนาคมที่สามารถเชื่อมระหว่างกัน และอำเภอต่างๆ ภายในจังหวัดของตน ดังนี้ (แผนที่ 3.5)

จังหวัดเชียงรายมีเส้นทางคมนาคมทางบกประกอบด้วยทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัดที่เชื่อมระหว่างจังหวัดกับอำเภอต่างๆ มีเส้นทางสำคัญ คือ สายที่ 1 เชื่อมกับจังหวัดลำปาง และต่อเชื่อมจนถึงด่านแม่สาย สายที่ 109 และ 118 เชื่อมกับจังหวัดเชียงใหม่ สายที่ 1126 และ 1155 เชื่อมกับจังหวัดพะเยา และทางหลวงสายที่ 1016 เชื่อมต่อถึงอำเภอเชียงแสน และสายที่ 1129 และ 1174 เชื่อมต่อถึงอำเภอเชียงของ ซึ่งเป็นจุดผ่านแดนถาวรที่มีการค้าชายแดนระหว่างไทย-ลาว นอกจากนี้ยังมีทางมาตรฐาน รพช. ซึ่งใช้ติดต่อภายในจังหวัด ส่วนทางอากาศนั้น จังหวัดเชียงรายมีสนามบิน 2 แห่ง เป็นสนามบินที่ใช้ในราชการกองทัพอากาศ 1 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย และสนามบินเพื่อการพาณิชย์ 1 แห่ง ตั้งอยู่บริเวณตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นสนามบินพาณิชย์ที่สามารถรองรับเครื่องบินโดยสารขนาดใหญ่ที่บินระหว่างประเทศได้ มีการติดตั้งอุปกรณ์เครื่องมือสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย

จังหวัดพะเยามีเส้นทางคมนาคมทางบก ประกอบด้วยทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัดที่เชื่อมระหว่างจังหวัดกับอำเภอต่างๆ มีเส้นทางสำคัญ คือ สายที่ 1 เชื่อมกับจังหวัดลำปาง เชียงราย สายที่ 1021 เชื่อมกับจังหวัดเชียงราย สายที่ 1091 และ 1148 เชื่อมกับจังหวัดน่าน และทางหลวงสายที่ 1093 เชื่อมต่อถึงบ้านฮวก อำเภอเชียงคำ ซึ่งเป็นจุดผ่อนปรนที่มีการค้าชายแดนระหว่างไทย-ลาว นอกจากนี้ยังมีทางมาตรฐาน รพช. ซึ่งใช้ติดต่อภายในจังหวัด สำหรับการเดินทางโดยทางรถไฟนั้น ยังไม่สามารถเดินทางถึงจังหวัดพะเยาได้โดยตรง ต้องใช้สถานีรถไฟที่จังหวัดลำปางหรือเชียงใหม่ และการเดินทางทางอากาศต้องใช้ท่าอากาศยานจังหวัดเชียงราย

จังหวัดน่านมีเส้นทางคมนาคมทางบก ประกอบด้วยทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัดที่เชื่อมระหว่างจังหวัดกับอำเภอต่างๆ มีเส้นทางสำคัญ คือ สายที่ 101 เชื่อมกับจังหวัดแพร่ สายที่ 1091 และ 1148 เชื่อมกับจังหวัดพะเยา เชียงราย และทางหลวงสายที่ 1080 เชื่อมต่อถึงบ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งเป็นจุดผ่านแดนถาวรที่มีการค้าชายแดนระหว่างไทย-ลาว นอกจากนี้ยังมีทางมาตรฐาน รพช. ซึ่งใช้ติดต่อภายในจังหวัด สำหรับการเดินทางโดยทางรถไฟนั้น ยังไม่สามารถเดินทางถึงจังหวัดน่านได้โดยตรง ต้องใช้สถานีรถไฟเด่นชัย จังหวัดแพร่ และการคมนาคมทางอากาศเป็นสนามบินพาณิชย์ที่สามารถรองรับเครื่องบินโดยสารขนาดใหญ่ ปัจจุบันเป็นเครื่อง โบอิง 737 บรรจุได้ 150 ที่นั่ง

แนวทางการวางแผนพัฒนาเมืองชายแดน กรณีศึกษา ห้วยโก๋น จังหวัดน่าน

แผนที่ 3.5 แสดงเส้นทางถนนสายหลักในจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน

สัญลักษณ์ :

สนามบินนานาชาติ

สนามบินภายในประเทศ

----- ทางรถไฟ

□ ทางหลวงแผ่นดิน

○ ทางหลวงจังหวัด

NOT TO SCALE

ตารางที่ 3.7 แสดงลักษณะความคล้ายคลึงของจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน

<p>เชียงราย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีชายแดนติดต่อกับพม่า, ลาว และมีเขตติดกับจังหวัดเชียงใหม่, ลำปาง, พะเยา - มีอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ - กลาง(ข้าว, แปรรูปผลผลิตการเกษตร) - ปลูกผลไม้(ลิ้นจี่)และดอกไม้เมืองหนาว - ประมงน้ำจืด(แม่น้ำโขง) - ศูนย์กลางการเกษตรและบริการ - มีด่านถาวร 3 แห่ง ได้แก่ แม่สาย เชียงแสน เชียงของ - การท่องเที่ยวทางธรรมชาติและ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
<p>พะเยา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีชายแดนติดต่อกับลาว และมีเขตติดกับจังหวัดเชียงราย, ลำปางแพร่, น่าน - มีอุตสาหกรรมขนาดกลาง - เล็ก(ข้าว, เกี่ยวกับการเกษตร) - ประมงน้ำจืด(กว๊านพะเยา) - หัตถกรรม(จักสาน, ทอผ้า) - การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
<p>น่าน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีเขตติดกับลาว และจังหวัดแพร่, พะเยา, อุตรดิตถ์ - มีอุตสาหกรรมขนาดกลาง - เล็ก และอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้จังหวัดเนื่องจากมีการส่งออก ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตดอกไม้จากผ้า และกระดาษสา ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่จังหวัดมีศักยภาพ เพราะจังหวัดน่านเป็นแหล่งปลูกปอสาและมีโรงงานผลิตอยู่ที่ อ.ท่าวังผา อ.เมือง อ.เวียงสา - มีผลไม้ที่มีชื่อเสียง คือ ส้มสีทองและมะไฟจีน - มีสินค้าหัตถกรรม (เครื่องเงิน, ทอผ้า) ที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ และมีความละเอียดสวยงาม และมีบุคลากรที่มีความพร้อม ความชำนาญการผลิต - ประมงน้ำจืด(ปากนาย) ซึ่งสามารถล่องเรือไปถึงเขื่อนสิริกิติ์ในจังหวัดอุตรดิตถ์ได้ - มีด่านผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น ซึ่งสามารถใช้เป็นช่องทางติดต่อการค้ากับลาว และสามารถเชื่อมไปถึงจีนตอนใต้ เวียดนามเหนือได้ - มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทั้งภูเขา ที่มีอุทยานแห่งชาติดอยภูคา ซึ่งมีดอกชมพูภูคา และต้นปาล์มยักษ์ที่เป็นจุดดึงดูด อีกทั้งมีแก่งน้ำว้าที่สามารถแพ ซึ่งติดอันดับ 4 ของประเทศ เป็นต้น - มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านนาตะวันออก ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และขนบธรรมเนียมประเพณี

3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างจังหวัดน่านกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จังหวัดน่านมีชายแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแนวเขตแดนยาวประมาณ 277 กิโลเมตร โดยติดต่อกับแขวงไชยบุรีของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งจังหวัดน่านกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีต โดยมีเทือกเขาหลวงพระบางเป็นพรมแดนกันเขตเมืองน่านกับเมืองหลวงพระบาง ในสมัยโบราณเมืองน่านเป็นนครรัฐ ที่ตั้งอยู่บนเส้นทาง การติดต่อระหว่างล้านนาตะวันออก กับดินแดนลาวหลวงพระบาง หลังจากเมืองน่านถูกผนวกเข้ากับอาณาจักรล้านนาแล้ว อาณาเขตด้านนาจึงจรดแม่น้ำโขงฝั่งขวา ซึ่งติดกับหลวงพระบางที่ตั้งอยู่ริมน้ำโขงฝั่งซ้าย ความสัมพันธ์ที่แสดงถึงความเป็น “บ้านที่เมืองน้อง” ระหว่างหลวงพระบางและเมืองน่าน คือ การสร้างระบบเครือญาติระหว่างราชวงศ์ โดยการส่งราชวงศ์ไปปกครองหัวเมืองชายแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงที่ขึ้นกับเมืองน่าน และการสร้างความผูกพันทางความเชื่อร่วมกัน โดยการเผยแพร่ความเจริญทางศาสนา ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมให้กับหัวเมืองชายแดน ผลที่ได้รับจากการสร้างเครือข่ายทางการเมือง คือ ความร่วมมือกันทางการเมืองและเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ลักษณะร่วมกันทางวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนความเชื่อ ตังเดิมที่คล้ายคลึงกัน ระหว่างเมืองน่านกับหลวงพระบาง จึงเป็นพื้นฐานที่เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ซึ่งทำให้คนไทยกับคนลาวปรับตัวเข้ากันได้ง่าย และมีความสนิทสนมเข้าใจกันดี

จังหวัดน่านมีเส้นทางคมนาคมทางบก ที่สามารถเชื่อมโยงกับตอนเหนือของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเริ่มจากอำเภอเมือง - อำเภอทุ่งช้าง - อำเภอเฉลิมพระเกียรติ - จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น โดยมีระยะทางจากอำเภอเมืองน่านถึงเมืองต่างๆ ทางตอนเหนือของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังนี้

- อำเภอเมืองน่าน ถึง จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น 130 กิโลเมตร
- อำเภอเมืองน่าน ถึง เมืองหงสา 165 กิโลเมตร
- อำเภอเมืองน่าน ถึง แขวงไชยบุรี 261 กิโลเมตร
- อำเภอเมืองน่าน ถึง แขวงหลวงพระบาง 381 กิโลเมตร
- อำเภอเมืองน่าน ถึง ปากแบ่ง 173 กิโลเมตร

จังหวัดน่านมีจุดผ่านแดนเพื่อทำการค้า กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 3 จุด คือ จุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน และจุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแดง โดยทั้ง 3 จุด จะมีการติดต่อค้าขายกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน ดินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องจักรกล เครื่องยนต์ วัสดุก่อสร้าง ที่สำคัญ คือ บริษัทไทย-ลาวลิกไนต์ จำกัด

(บริษัทของไทย) ได้รับสัมปทานทำเหมืองแร่ลิกไนต์บริเวณเมืองหงสา ซึ่งห่างจากชายแดนไทย-ลาว ประมาณ 35 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 60 ตารางกิโลเมตร มีปริมาณลิกไนต์สำรองถึง 150 ล้านตัน ซึ่งมีการนำเข้าแร่ลิกไนต์และดินขาวบอเคลย์ (ผลพลอยได้จากเหมืองลิกไนต์) ผ่านจุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น ทั้งนี้ บริษัทไทย-ลาว ลิกไนต์ ยังมีโครงการก่อสร้างโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าด้วย และบริเวณจุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น ได้มีการจัดตั้งและเปิดเป็นตลาดการค้าชายแดน เปิดทำการค้าขายทุกวัน ตั้งแต่เวลา 8.00 น. - 17.00 น. ซึ่งจะมีการค้าขายคึกคักเป็นพิเศษในวันเสาร์

นอกจากนี้ จังหวัดน่านยังมีเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณตอนเหนือของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีความบริสุทธิ์และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพื้นที่ป่าไม้ แหล่งน้ำ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิฐานที่แปลกตา และมีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งปรากฏอยู่ในเมืองหลวงพระบาง อันเป็นเมืองเก่าของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ยังคงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมือง แบบเกื้อกูลกับธรรมชาติ และมีสถาปัตยกรรมของชาวไทลื้อที่น่าสนใจตามวัดวาอารามต่างๆ อีกด้วย

3.6 การค้าระหว่างไทย-ลาว ในภาคเหนือตอนบน

การค้าระหว่างชายแดนไทย-ลาวในภาคเหนือ นั้น มีด่านที่เปิดเพื่อทำการค้าชายแดนที่จังหวัด เชียงราย พะเยา น่าน ซึ่งการค้าส่วนใหญ่ของจังหวัดชายแดนไทยเหล่านี้ เป็นการค้ากับแขวงต่างๆ ทางตอนเหนือของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ แขวงบ่อแก้ว แขวงชัยบุรี แขวงหลวงพระบาง แขวงหลวงน้ำทา แขวงพงสาลี และยังขยายไปถึงจีนตอนใต้ สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องมือเกษตร น้ำมันเชื้อเพลิง วัสดุก่อสร้าง เครื่องอุปโภคบริโภค เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ไม้แปรรูป ถ่านหินลิกไนต์ ใบยาสูบ สุกร โค กระบือ ข้าวโพด ถั่ว ฝ้าย ปอสา สมุนไพร เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2540 การค้าชายแดนไทย-ลาวในภาคเหนือ มีมูลค่าการค้ารวม 405,334 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2539 ร้อยละ 13.19 โดยมีมูลค่าการค้าผ่านที่ด่านเชียงของ จังหวัดเชียงราย มากที่สุด คือ 314,297 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 77.54 ของมูลค่าการค้ารวม รองลงมา ได้แก่ มูลค่าการค้าที่ผ่านด่าน เชียงแสน จังหวัดเชียงราย และด่านทุ่งช้าง จังหวัดน่าน มีมูลค่า 55,263 ล้านบาท และ 29,619 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 13.63 และ 7.31 ของมูลค่าการค้ารวม ตามลำดับ (ตารางที่ 3.8)

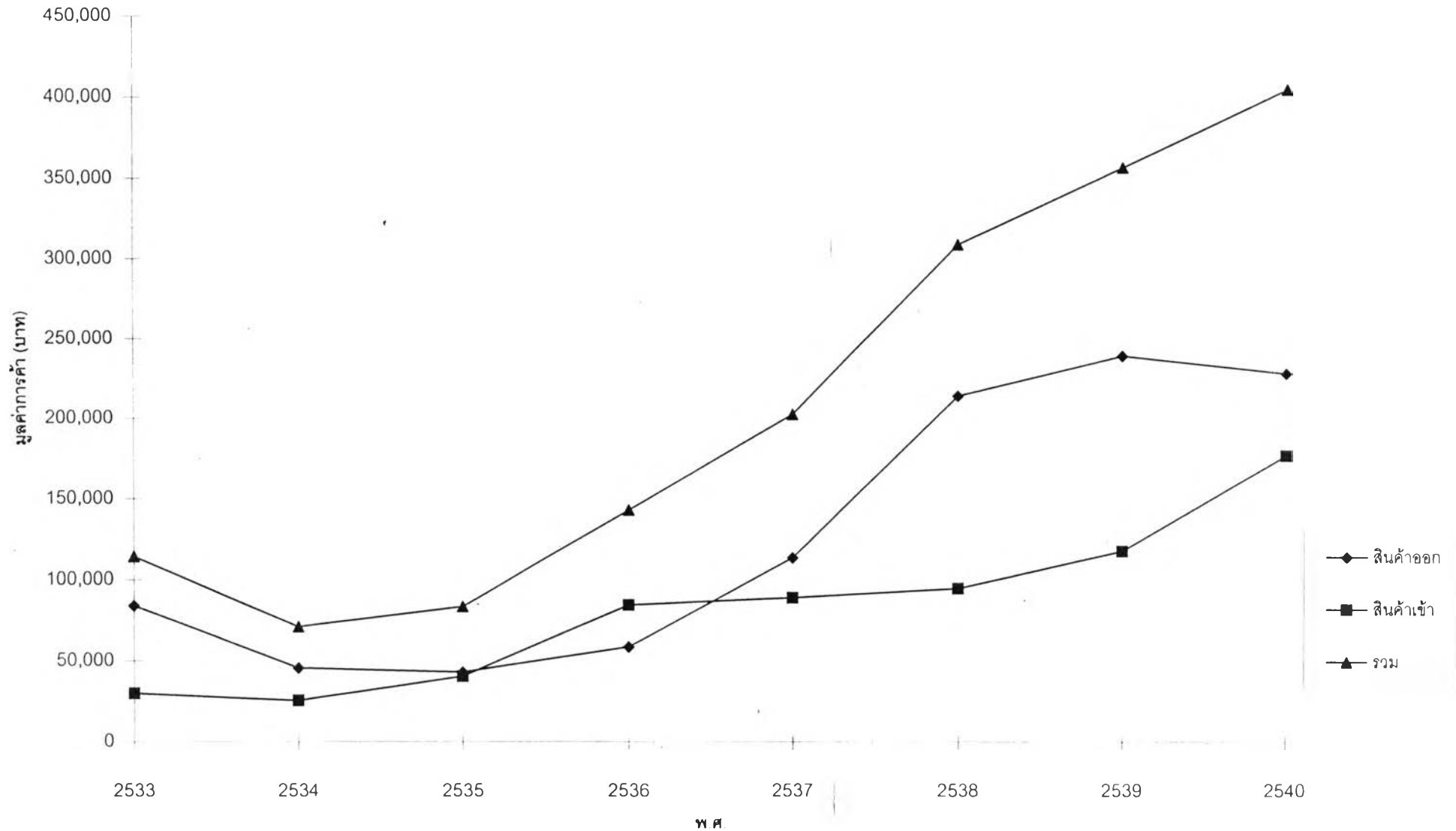
ตารางที่ 3.8 แสดงมูลค่า และอัตราการขยายตัวของการค้าระหว่างไทย-ลาว ที่ผ่านด่านศุลกากรในภาคเหนือ

จังหวัด	2533		2534		2535		2536		2537		2538		2539		2540		อัตราการขยายตัว ปี พ.ศ. 2538-2540(%)
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เชียงราย (ด่านเชียงของ)	111,703	97.80	69,008	97.33	80,381	96.18	122,834	85.80	196,609	95.68	241,125	78.04	287,225	80.45	314,297	77.54	14.17
สินค้าออก	83,113	98.74	44,319	97.63	40,787	94.72	55,490	94.76	110,433	94.85	154,788	72.28	187,363	78.32	197,419	86.48	12.93
สินค้าเข้า	28,590	95.18	24,689	96.79	39,594	97.73	67,344	79.60	86,176	96.77	86,337	91.05	99,862	84.79	116,878	66.02	16.35
ดุลการค้า	54,523	3.56	19,630	0.85	1,193	-3.01	-11,854	15.16	24,257	-1.92	68,451	-18.78	87,501	-6.47	80,541	20.46	
เชียงราย (ด่านเชียงแสน)	2,510	2.20	1,895	2.67	3,193	3.82	20,333	14.20	5,753	2.80	43,259	14.00	15,615	4.37	55,263	13.63	13.03
สินค้าออก	1,061	1.26	1,075	2.37	2,273	5.28	3,071	5.24	3,298	2.83	42,650	19.91	10,357	4.33	1,211	0.53	-83.15
สินค้าเข้า	1,449	4.82	820	3.21	920	2.27	17,262	20.40	2,455	2.76	609	0.64	5,258	4.46	54,052	30.53	842.10
ดุลการค้า	-388	-3.56	255	-0.85	1,353	3.01	-14,191	-15.16	843	0.08	42,041	19.27	5,099	-0.14	-52,841	-30.00	
น่าน (ด่านทุ่งช้าง)									3,122	1.52	19,076	6.17	49,809	13.95	29,619	7.31	24.61
สินค้าออก									2,701	2.32	15,775	7.37	39,470	16.50	26,249	11.50	28.99
สินค้าเข้า									421	0.47	3,301	3.48	10,339	8.78	3,370	1.90	1.04
ดุลการค้า									2,280	1.85	12,474	3.88	29,131	7.72	22,879	9.59	
พะเยา *											5,521	1.79	4,355	1.22	6,155	1.52	5.59
สินค้าออก											948	0.44	2,039	0.85	3,410	1.49	89.66
สินค้าเข้า											4,573	4.82	2,316	1.97	2,745	1.55	-22.52
ดุลการค้า											-3,625	-4.38	-277	-1.11	665	-0.06	
มูลค่าการค้ารวม	114,213	100.00	70,903	100.00	83,574	100.00	143,167	100.00	205,484	100.00	308,981	100.00	357,004	100.00	405,334	100.00	57.39
มูลค่าสินค้าส่งออกรวม	84,174	100.00	45,394	100.00	43,060	100.00	58,561	100.00	116,432	100.00	214,161	100.00	239,229	100.00	228,289	100.00	
มูลค่าสินค้านำเข้ารวม	30,039	100.00	25,509	100.00	40,514	100.00	84,606	100.00	89,052	100.00	94,820	100.00	117,775	100.00	177,045	100.00	

ที่มา : ด่านศุลกากรและสำนักงานพาณิชย์จังหวัดในภาคเหนือ

หมายเหตุ * : ตัวเลขการค้าด่านกระบะระหว่างไทย-ลาว ของจังหวัดพะเยา ปี 2538-2540 เก็บรวบรวมโดยที่ทำการปกครอง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงมูลค่าการค้ารวม มูลค่าสินค้าส่งออก มูลค่าสินค้านำเข้า
ของการค้าชายแดนไทย-ลาว ในภาคเหนือ

ในปี พ.ศ. 2540 มูลค่าสินค้าส่งออกรวมของภาคเหนือ ที่ส่งออกไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีมูลค่า 228,289 ล้านบาท ซึ่งลดลงจากปี พ.ศ. 2539 ร้อยละ 5.18 โดยด่านเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีมูลค่าการส่งออกมากที่สุด คือ 197,419 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 86.48 ของมูลค่าการส่งออกรวม รองลงมา ได้แก่ ด่านทุ่งช้าง จังหวัดน่าน และด่านที่จังหวัดพะเยา มีมูลค่า 26,249 ล้านบาท และ 3,410 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 11.50 และ 1.49 ของมูลค่าการส่งออกรวม ส่วนมูลค่าสินค้านำเข้ารวมของภาคเหนือ มีมูลค่า 177,045 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2539 ร้อยละ 50.58 โดยด่านเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีมูลค่าการนำเข้ามากที่สุด คือ 116,878 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 66.02 ของมูลค่าการนำเข้ารวม รองลงมา ได้แก่ ด่านเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และด่านทุ่งช้าง จังหวัดน่าน มีมูลค่า 54,052 ล้านบาท และ 3,370 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 30.59 และ 1.90 ของมูลค่าการนำเข้ารวม ตามลำดับ ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยจึงได้เปรียบดุลการค้า 48,232 ล้านบาท (ตารางที่ 3.8)

เมื่อพิจารณามูลค่าการค้าชายแดนไทย-ลาวในภาคเหนือ ช่วงปี พ.ศ. 2533-2540 พบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 การค้าชายแดนไทย-ลาวมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และส่วนใหญ่ประเทศไทยจะเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้า ยกเว้นปี พ.ศ. 2536 เท่านั้น โดยจะพบว่าอัตราการขยายตัวเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2538-2540 ของมูลค่าการค้าชายแดนไทย-ลาวในภาคเหนือ นั้น มีอัตราการขยายตัวประมาณร้อยละ 57.39 ต่อปี โดยด่านทุ่งช้าง จังหวัดน่าน มีอัตราการขยายตัวมากที่สุด คือ คิดเป็นร้อยละ 24.61 ต่อปี รองลงมา ได้แก่ ด่านเชียงของ จังหวัดเชียงราย และด่านเชียงแสน จังหวัดเชียงราย คิดเป็นร้อยละ 14.17 และ 13.03 ต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 3.8, แผนภูมิที่ 3.1)

นอกจากนี้การค้าชายแดนระหว่างไทย-ลาว ในภาคเหนือตอนบน ยังมีการค้าชายแดนนอกระบบอยู่มาก คือ การค้าชายแดนที่ไม่ผ่านด่านศุลกากร และคาดว่ามูลค่าการค้านอกระบบ จะสูงกว่ามูลค่าการค้าในระบบไม่ต่ำกว่า 3-4 เท่า หรือ คิดเป็นมูลค่าประมาณ 15,000-20,000 ล้านบาท มีสาเหตุสำคัญ ดังนี้

1. สาเหตุของการนำเข้านอกระบบ

- ภาษีในการนำเข้าสินค้าบางชนิดสูงเกินไป เช่น ลูกชิด ที่นำเข้าจากลาว ราคาซื้อประมาณ กิโลกรัมละ 13 บาท แต่อัตราภาษีนำเข้าสูงถึง 50 บาท
- เนื่องจากในแต่ละจังหวัดมีช่องทางการค้าหลายจุด ทำให้เจ้าหน้าที่ดูแลไม่ทั่วถึง
- การเสียภาษีโดยผ่านระบบราชการทำให้เสียเวลา เนื่องจากมีขั้นตอนมาก
- ต้องการหลบเลี่ยงการเสียภาษีนำเข้า

2. สาเหตุของการส่งออกนอกระบบ

- ขั้นตอนในการส่งออกมีมาก ทำให้เสียเวลา คือ การส่งออกสินค้าในระบบใช้เวลา 1-2 วัน ในขณะที่การส่งออกนอกระบบสามารถส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อจากประเทศคู่ค้าได้ทันที

- เนื่องจากในแต่ละจังหวัดมีช่องทางการค้าหลายจุด ทำให้เจ้าหน้าที่ดูแลได้ไม่ทั่วถึง เช่น บ้านฮวกในจังหวัดพะเยา บ้านใหม่จังหวัดน่าน และโดยเฉพาะในอำเภอแม่สาย จุดผ่อนปรนหลายแห่งยังไม่มีเจ้าหน้าที่ศุลกากรอยู่ประจำ

ตารางที่ 3.9 แสดงประเภทสินค้าส่งออก - นำเข้า ที่สำคัญปี 2540 ของภาคเหนือตอนบน

จังหวัด	สินค้าส่งออก	สินค้านำเข้า
เชียงราย	น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องอุปโภค - บริโภค วัสดุก่อสร้าง รถยนต์, รถไถนา	ไม้แปรรูป ถ่านหินลิกไนต์ ไม้ซุงท่อน ใบยาสูบ โค - กระบือมีชีวิต
พะเยา	เครื่องอุปโภค - บริโภค วัสดุก่อสร้าง	สินค้าเกษตร (ผักกาด, ขิง, พริกแห้ง, ลูกชิด) ผ้าใยกล้วยชา ผ้าทอพื้นเมือง เครื่องหวาย, ของป่า
น่าน	น้ำมันเชื้อเพลิง วัสดุก่อสร้าง โช้ดินตะขาบ รถไถนาแบบเดิน ฝ้ายทอ	ลูกชิด ผ้าทอพื้นเมือง หมูพันธุ์พื้นเมือง ไก่พันธุ์พื้นเมือง เครื่องจักสาน(หวายอ่อน, ปอสา, กัง)

ที่มา : ศูนย์พัฒนาภาคเหนือ

3.7 จุดผ่านแดนไทย-ลาว ในภาคเหนือตอนบน

พื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่จังหวัด เชียงราย พะเยา น่าน โดยมีจุดผ่านแดนถาวรเชียงแสน และจุดผ่านแดนถาวรเชียงของ จังหวัดเชียงราย ติดต่อกับบ้านต้นผึ้ง และบ้านห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น จังหวัดน่าน ติดต่อกับ เมืองเงิน แขวงไชยบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ส่วนจังหวัดพะเยามีเพียงจุดผ่อนปรน (แผนที่ 3.6)

ประเภทของจุดผ่านแดน

1. จุดผ่านแดนถาวร เป็นจุดผ่านแดนที่เปิดขึ้นเพื่อการค้า การสัญจรไปมา และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเป็นการตกลงร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลของทั้ง 2 ประเทศ ปัจจุบันภาคเหนือมีจุดผ่านแดนถาวร ดังนี้

- จังหวัดเชียงราย ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวรเชียงแสน จุดผ่านแดนถาวรเชียงของ
- จังหวัดน่าน ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น

2. จุดผ่อนปรน เป็นจุดที่เปิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ด้านมนุษยธรรม การส่งเสริมความสัมพันธ์ระดับท้องถิ่น ตลอดจนการค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค และการสัญจรไปมาของประชากร ปัจจุบันมีจุดผ่อนปรนชายแดนไทย-ลาว ดังนี้

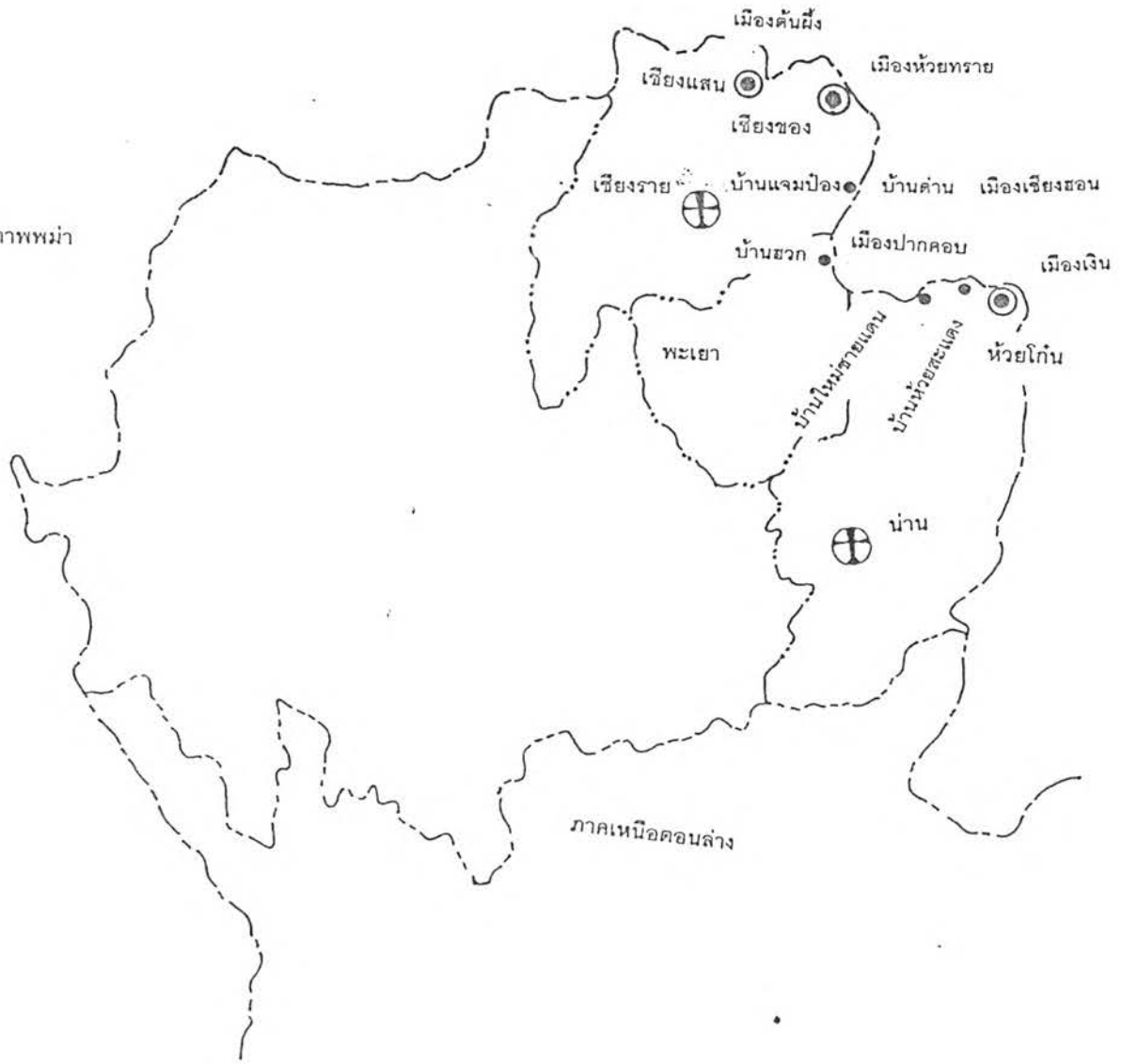
- จังหวัดเชียงราย ได้แก่ บ้านแจ่มป่อง อำเภอเวียงแก่น
- จังหวัดพะเยา ได้แก่ บ้านฮวก กิ่งอำเภอภูซาง
- จังหวัดน่าน ได้แก่ บ้านใหม่ชายแดน อำเภอสองแคว, บ้านห้วยสะแดง อำเภอทุ่งช้าง

3. จุดผ่านแดนชั่วคราว เป็นจุดผ่านแดนที่มีผู้ร้องขอกระทรวงมหาดไทย ให้เปิดเป็นการชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันมีเพียงจุดผ่านแดนชั่วคราวบ้านไ้ไ้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เพียงแห่งเดียว เพื่อให้บริษัทแหลมทองลิคไนต์ จำกัด นำถ่านหินลิคไนต์จากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เข้ามาในราชอาณาจักร โดยเปิดเมื่อ วันที่ 19 สิงหาคม 2537 มีกำหนดเวลา 5 ปี

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

แขวงบ่อแก้ว

สหภาพพม่า

แขวงไชยบุรี

ภาคเหนือตอนล่าง

แนวทางการวางแผนพัฒนาเมืองชายแดน กรณีศึกษา ห้วยโก้น จังหวัดน่าน

แผนที่ 3.6 แสดงที่ตั้งจุดการค้าชายแดนไทย-ลาว ของภาคเหนือตอนบน

- สัญลักษณ์ :
- ⊙ จุดผ่านแดนถาวร
 - จุดผ่อนปรน
 - ⊕ สนามบิน

กิโลเมตร

ตารางที่ 3.10 ศักยภาพและอุปสรรคของจุดผ่านแดน

จังหวัด	ศักยภาพ	อุปสรรค
เชียงราย	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถทำการค้าได้กับประเทศเพื่อนบ้านได้ถึง 3 ประเทศ (พม่า ลาว จีน) - มีการคมนาคมที่สะดวก - มีโครงข่ายเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านได้ทั้งทางบกและทางน้ำ (แม่น้ำโขง) - มีการค้าชายแดนกันมานาน - มีความพร้อมทางด้านหน่วยงานการให้บริการของรัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> - สะพานข้ามแม่น้ำที่แม่สายแคบ - การขนส่งทางน้ำไม่มีประสิทธิภาพ ยังขาดท่าเทียบเรือที่เชียงแสน และท่าเทียบเรือที่เชียงของ ก็ยังไม่สามารถใช้ได้เต็มที่
พะเยา	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นจุดการค้าชายแดนที่ใกล้กรุงเทพฯ มากกว่าจังหวัดน่านและเชียงราย - ชุมชนในฝั่งลาวนิยมสินค้าไทย และยังคงพึ่งสินค้าไทยเป็นหลัก 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดวงเงินในการค้าไม่เกิน 1,000 บาท ต่อคน - เปิดตลาดการค้าชายแดนเพียงเดือนละ 2 ครั้ง - ตลาดนัดที่ชายแดนยังไม่ถาวร และยังไม่มีการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้อง
น่าน	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถเชื่อมโยงการค้ากับลาวตอนเหนือได้ถึง 6 แขวง ซึ่งมีประชากร 1.3 ล้านคน - สามารถเชื่อมโยงกับจีนตอนใต้ และเวียดนามตอนเหนือได้ - ชุมชนในฝั่งลาวนิยมสินค้าไทย และยังคงพึ่งสินค้าจากไทยเป็นหลัก - สามารถพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวเชื่อมกับหลวงพระบางในลาวได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - บริเวณจุดผ่านแดนอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ - ตลาดนัดชายแดนยังไม่มีการถาวร - ถนนทางเข้าจุดผ่อนปรนห้วยสะแดง และบ้านใหม่ชายแดนยังไม่สะดวก - ในฝั่งลาวการคมนาคมและสาธารณูปโภคไม่สะดวก - ด้านของลาวที่เชื่อมกับห้วยโก๋นยังไม่เป็นสากล

3.8 สรุป

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบน และเป็นจังหวัดที่ค่อนข้างยากจนของประเทศ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงของประชากรน้อย และมีเกษตรกรรมเป็นกิจกรรมพื้นฐานของจังหวัด จึงทำให้จังหวัดมีการเติบโตของเศรษฐกิจค่อนข้างน้อย แต่จากการที่จังหวัดน่านมีเมืองหลัก (อำเภอเมือง) สามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางด้านบริการและการค้าสำหรับจังหวัด และมีโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถรองรับการลงทุน การค้าชายแดนและการท่องเที่ยว ซึ่งจากการที่จังหวัดมีความสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว และมีจุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น ที่สามารถเชื่อมโยงการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านได้ ประกอบกับเป็นพื้นที่ชายแดนแห่งหนึ่งของประเทศ ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในการพัฒนาให้เป็นเมืองชายแดน ดังนั้นการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว จึงเป็นโอกาสที่จะทำให้จังหวัดน่านมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น

ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปี 2538-2540 จังหวัดน่านมีอัตราการขยายตัวของการค้าชายแดน มากถึงร้อยละ 24.61 (ตารางที่ 3.8) และมูลค่าการค้าชายแดนระหว่างไทย-ลาว ที่ผ่านด่านห้วยโก๋นนั้น ได้เปรียบดุลการค้ามาโดยตลอด และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต เพราะสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังเป็นประเทศที่ยังต้องพึ่งสินค้าต่างๆ จากไทยเป็นหลัก โดยเฉพาะสินค้าอุปโภคบริโภค และประกอบกับชายแดนทางตอนเหนือของลาวอยู่ห่างจากเมืองหลวง และยังมีเส้นทางคมนาคมที่ติดต่อกันลำบาก จึงทำให้เมืองต่างๆ ทางตอนเหนือของลาวต้องพึ่งสินค้าที่นำเข้าจากไทยทางภาคเหนือเป็นหลัก ซึ่งทำให้ห้วยโก๋นเป็นจุดผ่านแดนจุดหนึ่ง ที่มีโอกาสในการขยายฐานการส่งออกของไทยไปยังประเทศเพื่อนบ้าน และกิจกรรมที่แสดงให้เห็นการขยายตัวทางการท่องเที่ยว ในจังหวัดน่านหลังจากเปิดจุดผ่านแดนแห่งนี้ ได้แก่ บริษัทนำเที่ยว ร้านขายของที่ระลึก(สินค้าพื้นเมือง) โรงแรม เป็นต้น ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะบริษัทนำเที่ยวในปัจจุบัน (2540) มี 9 บริษัท จากเดิม (2538) มีเพียง 3 บริษัท (ที่มา:สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน)

และจากโอกาสในการค้าชายแดน จะช่วยส่งเสริมให้จังหวัดน่านเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

4 ประเภท ดังนี้

1. การท่องเที่ยวระดับภูมิภาค โดยเป็นประตูสู่ประเทศเพื่อนบ้าน
2. อุตสาหกรรมการผลิตด้านวัตถุดิบ (ป่าไม้, การเกษตร, เหมืองแร่)
3. บริการต่อเนื่องด้านการขนส่งและการค้า
4. การผลิตวัสดุก่อสร้าง เพื่อส่งออกไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ระยะยาว)

3.9 โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ

(ไทย เวียดนาม ลาว กัมพูชา พม่า และจีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน))

การเปลี่ยนแปลงของประเทศในกลุ่มอินโดจีน พม่า และจีน ที่ได้เปิดประเทศและปรับเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจเสรี ทำให้การค้าการลงทุนระหว่างประเทศไทย และประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงดังกล่าวมีเพิ่มขึ้น และมีโอกาสสูงที่จะขยายความร่วมมือให้กว้างขวาง และเพิ่มปริมาณมากขึ้นในอนาคต ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศร่วมกัน การประสานนโยบายให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจในรายสาขา และเร่งรัดให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ และยั่งยืนเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย บนหลักการประสานประโยชน์ร่วมกัน ภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ และการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด

โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่าง 6 ประเทศ ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมในสาขาต่างๆ ทั้งด้านการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การท่องเที่ยว ตลอดจนด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญของความร่วมมือ 4 ประการ คือ

1. ส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวด้านอุตสาหกรรม การเกษตร การค้า การลงทุน และบริการเพื่อให้เกิดการจ้างงาน ขกระดับมาตรฐานการครองชีพ และความเป็นอยู่ทางสังคมของประชาชนในอนุภูมิภาคดีขึ้น
2. สนับสนุนให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยี และการศึกษาระหว่างประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาค
3. ให้มีการใช้ทรัพยากร เช่น แรงงาน ทุน และวัตถุดิบที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ
4. ช่วยเพิ่มขีดความสามารถ และโอกาสการแข่งขันในเวทีการค้าโลก

และจากการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน จะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ทั้งประโยชน์ที่ได้รับจากการขยายฐานเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การค้า การบริการ และการยกระดับการครองชีพของประชาชน และผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของวิถีความเป็นอยู่ และขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ซึ่งผลกระทบที่ภาคเหนือตอนบนจะได้รับ จากโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงตามแนวเหนือ-ใต้ ระหว่างไทย-จีนตอนใต้ โดยจะผ่านพม่าและลาว ซึ่งการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงนี้จะช่วยให้การคมนาคมขนส่งสินค้า และผู้โดยสารระหว่างกันสะดวกขึ้น โดยเฉพาะจีนตอนใต้ ซึ่งเป็นตลาดรองรับสินค้าขนาดใหญ่และแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญของไทย ดังนั้นโอกาสในการขยายฐานอุตสาหกรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน จะทำให้สามารถส่งสินค้าออกไปยังจีนตอนใต้ได้เพิ่มมากขึ้น ตลอดทั้งการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวร่วมกันในลักษณะวงรอบ และการพัฒนาในลักษณะผสมผสานระหว่างพื้นที่ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนในรูปแบบ Economic Corridor ตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ในลักษณะการพึ่งพาซึ่งกัน ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาร่วมกันทั้งทางเกษตรและอุตสาหกรรม

2. การยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งจากการพัฒนาความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน การเกษตร อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว จะก่อให้เกิดการจ้างงาน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน นอกเหนือจากรายได้จากภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นรายได้หลักของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน และเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังเป็นแรงงานไร้ฝีมือ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะไปพร้อมกันด้วย

3. การขยายตัวของชุมชน จากผลการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน พื้นที่ในภาคเหนือตอนบนย่อมเกิดการขยายตัวของชุมชน และการอพยพของแรงงานสาขาเกษตรสู่สาขาอุตสาหกรรมและบริการ โดยเฉพาะบริเวณชายแดนที่มีเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาจากการขยายตัวของชุมชนที่ไม่เป็นระบบ ทั้งในเรื่องขยะและน้ำเสีย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการจัดวางระบบ ระเบียบ และวางผังเมืองอย่างเหมาะสม เพื่อรองรับปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

4. ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม จากการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะในด้านการคมนาคมขนส่งและกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ เช่น ระบบโครงข่ายถนนเชื่อมโยง เขตเศรษฐกิจพิเศษ และอุตสาหกรรมร่วมกัน และการบริการการท่องเที่ยวร่วมกัน ซึ่งพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของไทยอาจจะได้รับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเสีย อากาศเสีย หรือการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

5. ผลกระทบด้านสังคม ซึ่งจากผลของการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งภาคอุตสาหกรรมและบริการ อาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะวิถีการดำรงชีวิตอันดั้งเดิมของประชาชนท้องถิ่น นอกจากนั้นการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สะดวกขึ้น โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมจุดชายแดนต่างๆ อาจทำให้เกิดปัญหาความมั่นคงและอาชญากรรม เช่น การลักลอบสิ่งผิดกฎหมาย และยาเสพติด เป็นต้น

ซึ่งจังหวัดในภาคเหนือตอนบนที่อยู่ในกรอบการพัฒนาของไทย 9 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน และตาก เป็นพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ จากการพัฒนาความร่วมมือดังกล่าว ดังนั้นการเตรียมความพร้อมของพื้นที่ภายในประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนที่มีโครงข่ายการคมนาคมเชื่อมโยงกับประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาค จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เฉพาะ คือ การพัฒนาเมืองหน้าด่าน ก็เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งในการพัฒนา ซึ่งจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน เป็นพื้นที่ชายแดนที่ถูกกำหนดบทบาทให้ทำหน้าที่หลัก ดังนี้

- กำหนดให้จังหวัดเชียงราย ทำหน้าที่เป็นเมืองหน้าด่านของภาคเหนือตอนบน และให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน
- กำหนดให้จังหวัดพะเยา ทำหน้าที่เป็นเมืองรองรับการขยายตัวด้านการศึกษา ที่อยู่อาศัย และผลิตพืชผลการเกษตร ตลอดจนการผลิตอุตสาหกรรมขั้นปฐม เพื่อสนับสนุนการขยายตัวที่ต่อเนื่องของจังหวัดเชียงราย
- กำหนดให้จังหวัดน่าน ทำหน้าที่เป็นเมืองการค้าชายแดน ตลอดจนการแปรรูปวัตถุดิบเบื้องต้น และให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมล้านนาตะวันออก เพื่อเชื่อมโยงกับภาคเหนือตอนบนและกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

3.10 ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองชายแดน

จากการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจในระดับโลก และระดับภูมิภาคในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ประกอบด้วย 2 กระแสหลัก แนวโน้มประการแรกก็คือ กระแสของโลกาภิวัตน์ (Globalisation) ซึ่งจะทำให้โลกมีขนาดเล็กลง อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ที่ทำให้มนุษย์ทั่วไป ทุกมุมโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ในระยะเวลานับวันรวดเร็ว และมีผลในทางเศรษฐกิจ คือ การติดต่อหรือตกลงทางการค้า รวมทั้งการเคลื่อนย้ายทุนสามารถทำได้ในระยะเวลานับวันสั้น เมื่อประกอบกับแนวโน้มของกระแสเศรษฐกิจโลกอีกกระแสหนึ่ง คือ การเปิดเสรีทางการค้าโดยมีข้อตกลงทั่วไป ว่าด้วยภาษีและการค้า หรือแกตต์ (General Agreement on Tariff and Trade : GATT) เป็นกรอบหลัก ซึ่งปัจจุบันได้มีองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ดูแล เพื่อให้การเจรจาตกลงการค้าหรือเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การเจรจา โดยลดข้อจำกัดหรืออุปสรรคต่างๆ ที่มีระหว่างกัน ได้ส่งผลให้การค้า การลงทุน มีการเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น ดังนั้นท่ามกลางกระแสดังกล่าว ทางออกทางหนึ่งของประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจเล็กๆ อย่างประเทศไทย คือ การรวมตัวกันกับประเทศที่ตั้งอยู่ในอนุภูมิภาคเดียวกัน เพื่อร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นทางออกอีกด้านหนึ่งที่จะลดการพึ่งพาประเทศ

มหาอำนาจทางเศรษฐกิจ โดยใช้ศักยภาพที่เกิดจากการมีปัจจัยการผลิต และความชำนาญทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศที่แตกต่างกันมาเกื้อกูลกัน โดยผ่านการร่วมมือทางการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว การเชื่อมโยง ทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและปรับกฎระเบียบต่างๆ เข้าหากัน

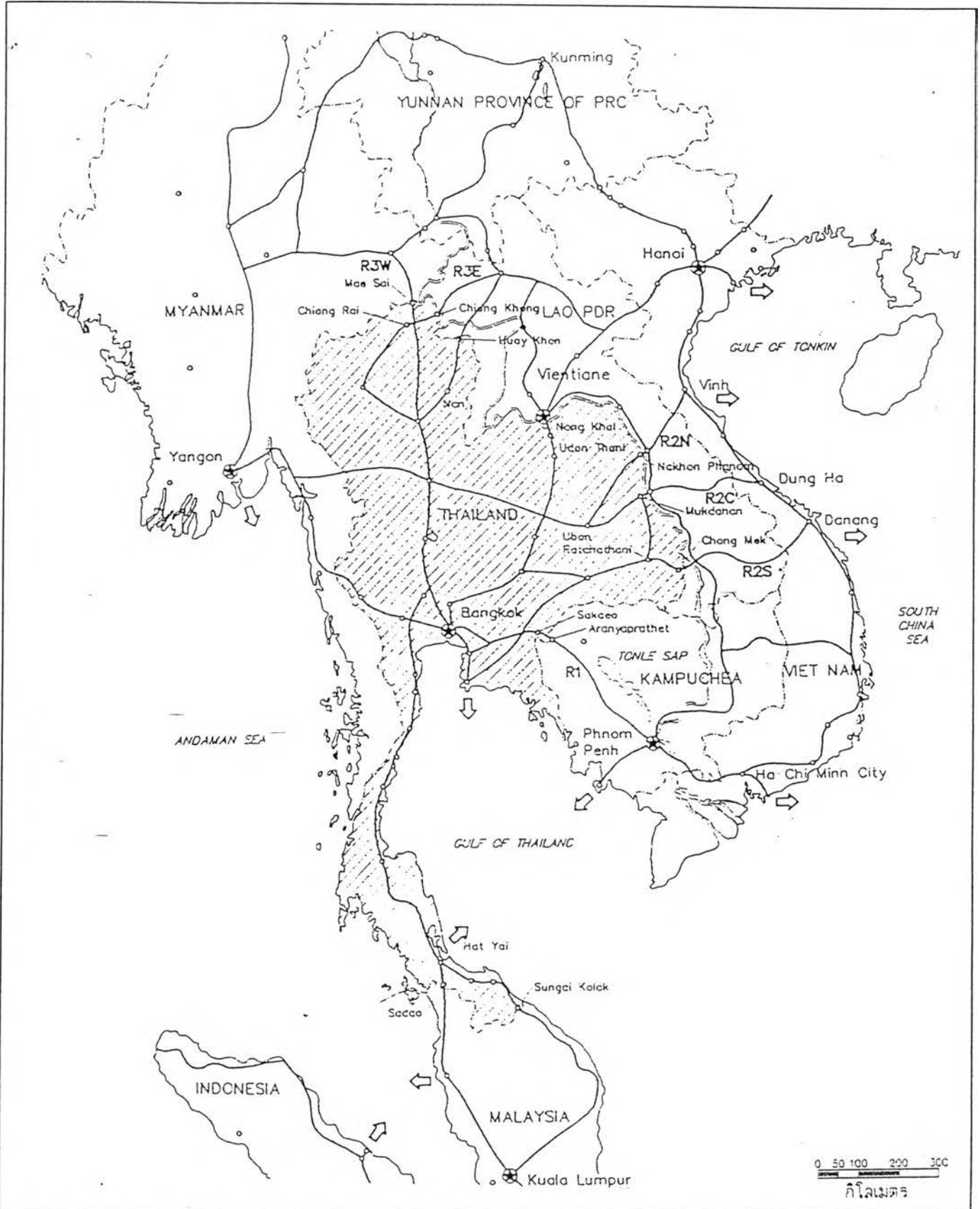
จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นต้องกำหนดโครงการพัฒนาเมืองชายแดนขึ้น เพื่อรองรับการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน อันได้แก่ โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ ประกอบด้วย ไทย กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม และจีน (มณฑลยูนนาน) โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย ได้แก่ อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย และโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุทวีป ประกอบด้วย บังคลาเทศ อินเดีย ปากีสถาน พม่า และไทย ซึ่งเป็นการอาศัยศักยภาพทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติ ที่สนับสนุนซึ่งกันและกันโดยการพัฒนา จะมุ่งพัฒนาเมืองชายแดนที่สามารถจะเปิดเป็นประตูการค้าได้ ซึ่งเมืองชายแดนที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนามี 11 เมือง ประกอบด้วย เชียงแสน เชียงของ (จังหวัดเชียงราย) ห้วยโก๋น (จังหวัดน่าน) แม่สอด (จังหวัดตาก) นครพนม มุกดาหาร ชองเม็ก (จังหวัดอุบลราชธานี) อรัญประเทศ (จังหวัดสระแก้ว) สะเดา (จังหวัดนราธิวาส) และสะเดา (จังหวัดสงขลา) (แผนที่ 3.6) เหตุที่พื้นที่ดังกล่าว มีความเหมาะสมที่จะพัฒนาให้เป็นเมืองชายแดน ซึ่งจะเป็นประตูการค้าของไทย เนื่องจากมีความพร้อมที่จะปรับตัวทางด้านของสมรรถนะทางเศรษฐกิจ คือ มีความพร้อมที่จะสามารถใช้ประโยชน์จากตลาดผลผลิตอุตสาหกรรม และบริการที่กำลังขยายตัวกว้างขึ้น และที่สำคัญก็คือ มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และวัตถุดิบที่เกื้อกูลต่อการสร้างฐานการผลิต รวมทั้งมีแรงงานอย่างเพียงพอ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจมาจากประเทศเพื่อนบ้าน

ในการพัฒนาเมืองชายแดนให้เป็นประตูการค้า (Gateway) และฐานการผลิตที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ภายใต้สมมติฐานของการสร้างระบบการแบ่งงานกันทำ (International Division of Labor) ตามหน้าที่ที่สอดคล้องกับความชำนาญ และทรัพยากรของแต่ละประเทศ มีแนวทางการพัฒนาโครงการ ดังนี้

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น การจัดระบบผังเมือง การกำหนดการใช้ที่ดิน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละพื้นที่ โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การยกระดับคุณภาพชีวิต และสภาพแวดล้อมควบคู่ไปด้วย

2. การพัฒนาโครงข่ายเชื่อมโยง และการสนับสนุนปัจจัยการผลิตระหว่างเมืองชายแดน กับพื้นที่ภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อประโยชน์ในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละพื้นที่ ให้สามารถทำหน้าที่ตามศักยภาพที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดชายแดนจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีจุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋นเป็นประตูติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน และเป็นจังหวัดที่อยู่ในโครงการพัฒนาเมืองชายแดนของรัฐบาล ดังนั้นพื้นที่ในจังหวัดน่าน โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณชายแดนห้วยโก๋น มีโอกาสที่จะเกิดความเจริญในอนาคต อันเนื่องมาจากการเร่งพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานของรัฐในด้านต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้พื้นที่ชายแดนมีความพร้อม ในการที่จะทำหน้าที่เป็นประตูการค้า และช่องทางเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งยังเป็นการรองรับ การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งโครงการที่มีผลต่อการพัฒนาของห้วยโก๋น คือโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

แนวทางการวางแผนพัฒนาเมืองชายแดน กรณีศึกษา ห้วยโก๋น จังหวัดน่าน

แผนที่ 3.7 แสดงโครงข่ายการเชื่อมโยงของเมืองชายแดน

สัญลักษณ์:

